

Historische Kring Diemen

Jaargang 22 – Nummer 1-2012

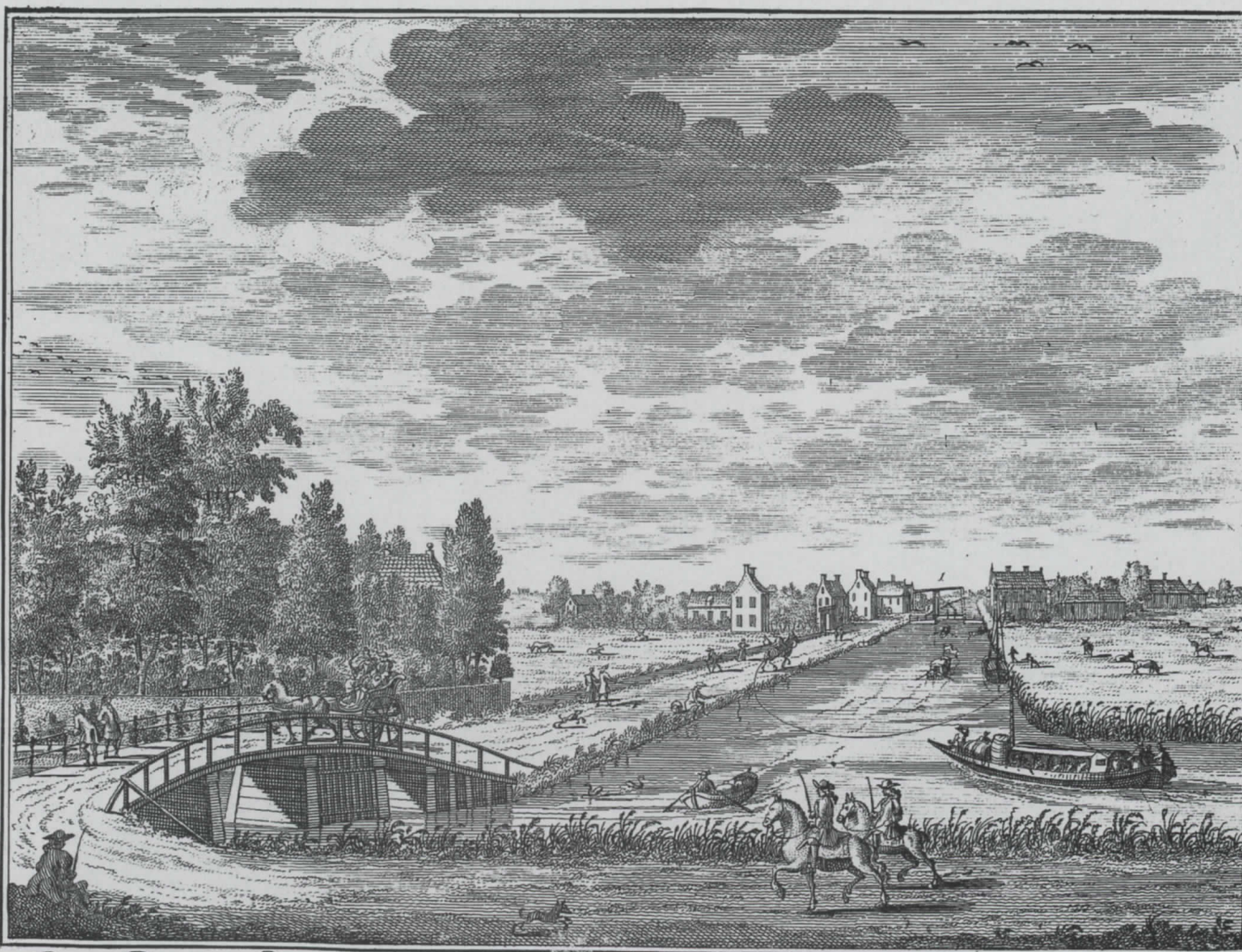

WONEN BIJ DE WINKEL IN DIEMEN

IN DIT NUMMER:

OPGEGRAVEN BOERDERIJEN, CHRIS VIJN, HARMONIELAAN IN DE JAREN '50,
GELDERMAN, JAN BLOKKER EN DIEMEN, KRAKERS EN TUIJNEN

Gezigt vande Ringdijk na den Diemer Brug. || Vue de la Ring diegüe vers le Pont de Diemen.

Gravure "Gezigt vande Ringdijk na de Diemer Brug". Links de buitenplaats "Wel Geleegen" (uit: "Het Verheerlykt Watergraefs- of Diemer-Meer by de Stadt Amsterdam Vertoont in verscheidene vermakelyke Gezichten, naer 't leven getekent door Daniel Stopendael", 1725)

INHOUD

• Voorwoord (John Cuijpers)	1
• Laatmiddeleeuwse boerderijen in Diemen (Wiard Krook)	2
• Chris Vijn: Wonen bij de winkel (Bertus van der Schot)	7
• Het HKD-redactieteam herdenkt Bertus van der Schot (redactie)	10
• Anke Kloosterman: Wonen in de Harmonielaan in de jaren '50 (Will Bulterman)	11
• 'De Zeven Wonderen' toen en nu (Taco ten Dam)	15
• Gelderman ruim 50 jaar buurtwinkel en supermarkt in Diemen (Will Bulterman)	17
• Imago Diemen (Taco ten Dam)	21
• Over kraakparadijsjes in Oud-Diemen en Diemen-Zuid (Ellen van Meurs)	26
• Diemense tuinen; de weinig bekende geschiedenis van het groen rond onze woning (Jaap Haag)	34

Foto voorzijde omslag: Bullekopjes vangen bij de Harmonielaan. Op de foto Gerda van der Spek, Guiseppe, Anke en Bertha Kloosterman (foto coll. Anke Kloosterman)

Foto's achterzijde omslag: fotoprentbriefkaarten "Groeten uit Oud Diemen" (foto's en productie Wil Zwaard)

Historische Kring Diemen

www.historischekringdiemen.nu

opgericht 16 maart 1991

jaargang 22, nummer 1-2012

gratis voor leden

bestuur:

voorzitter: John Cuijpers
secretaris: Peter Texier
penningmeester: Han Saan
bestuursleden: Frans Deckers
Jaap Haag
Wiard Krook
Noor van Mens
Cora Rijfkogel

secretariaat: Rietzangerweg 104
1111 VN Diemen
tel. 695.41.40
j.texier@chello.nl

gironummer: 152.58.66
Penningmeester HKD
Buitenlust 50
1111 JK Diemen
saan44@zonnet.nl

redactieadres: Anne Frankstraat 13
1112 LL Diemen
t.ten.dam@planet.nl

redactieteam: Will Bulterman
Taco ten Dam
Jaap Haag
Wiard Krook
Ellen van Meurs
Alfons Ruitenbeek

lay-out: Wiard Krook
opmaak: Martijn van der Riet

eindredactie: Taco ten Dam

druk: MultiCopy Diemen
Sniep 77
1112 AJ Diemen
tel. 698.16.00
fax. 690.56.09
diemen@multicopy.nl
multicopy.nl/diemen

ISSN 0929-9068

© 2012 Artikelen of delen daaruit mogen niet worden overgenomen zonder toestemming van de auteur(s). Het lidmaatschap van de Historische Kring Diemen bedraagt € 15,- per jaar. Leden ontvangen de HKD-Nieuwsbrief en minimaal tweemaal per jaar het verenigingsblad Historische Kring Diemen. Men kan lid worden door zich aan te melden bij het secretariaat.

VOORWOORD

Op 19 maart ging er een schok door de vereniging toen bekend werd dat Bertus van der Schot plotseling was overleden. Veel Diemenaren kenden Bertus natuurlijk al veel langer, maar ook voor de mensen die Bertus wat korter geleden hadden leren kennen, was zijn overlijden onvoorstelbaar droevig. In korte tijd had Bertus binnen de vereniging zijn plaats ingenomen als redactielid, behulpzaam, integer en collegiaal. Een buitengewoon aangenaam en vriendelijk mens en voor de redactie niet onbelangrijk: een veelwetende en 'deskundige Diemenees', ook nog eens met een vaardige pen. Via de e-mail volgden de berichten van bestuur en redactie elkaar in rap tempo op: iedereen was oprecht verbijsterd. In dit nummer, met als thema "Wonen in Diemen" vindt u de laatste bijdrage van Bertus. Een artikel vol 'menselijke' anekdotes, (Bertus was niet voor niets een fan van columnist Martin Brill), over de voormalige groentezaak van Chris Vijn aan de Hartveldseweg. Aansluitend hebben de redactieleden ieder een korte herinnering aan Bertus beschreven.

Dit nummer opent met een artikel waarin Wiard Krook de laatmiddeleeuwse boerderijen van Diemen beschrijft. Wonderlijk hoe onderzoekers erin slagen huisplattengronden te maken en na bestudering uitspraken kunnen doen over bijvoorbeeld de veranderingen in het middeleeuwse Diemen als Amsterdam zich als buur begint te ontwikkelen. Zo is aantoonbaar dat in Diemen de veestapel groeide om naar alle waarschijnlijk Amsterdammers van vlees en melk te kunnen voorzien.

Will Bulterman spitte het fotoarchief van haar nicht Anke Kloosterman door zodat een prachtige fotoserie ontstaat die een indruk geeft over het opgroeien in de jaren vijftig aan de Harmonielaan. De straat was voor de kinderen die volop ruimte hadden om te spelen. En natuurlijk altijd de boerderijen in de buurt waardoor veel Diemense kinderen van jongsaf aan met dieren in contact kwamen. En veel gezellige aanloop van familie in een tijd zonder televisie. Will haalde verder met Hans en Jeanne Gelderman herinneringen op aan hoe het was om te wonen bij de winkel en hoe het gezinsleven in doen en laten van alle gezinsleden daardoor sterk werd beïnvloed.

Taco ten Dam stond kort stil bij dat rijtje huizen dat van circa 1900 tot aan de sloop in de jaren zeventig aan de Muiderstraatweg stond. Met die intrigerende naam die waarschijnlijk in de volksmond ontstond: "De Zeven Wonderen". Voorts ontrafelde hij de mythe van de relatie Jan Blokker en Diemen en ging nader in op het imago van Diemen bij bewoners en niet-bewoners.

Ellen van Meurs beschreef een groep woningzoekenden die geheel in de trend van de tijd in de jaren zeventig ook in Diemen neerstreek: de kraakbeweging.

Jaap Haag tenslotte gaat in op het groen rond de woning en de wisselende functies daarvan door de jaren heen. Een korte geschiedenis van tuinen als lustoorden en tuintjes bij eengezinswoningen.

John Cuijpers

LAATMIDDELEEUWSE BOERDERIJEN IN DIEMEN

Wiard Krook

Tijdens opgravingen van drie laatmiddeleeuwse woonterpen te Oud-Diemen, die in 1990 door de Archeologische Dienst van de gemeente Amsterdam en de afdeling Amsterdam en Omstreken van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN) werden uitgevoerd, kon veel kennis worden vergaard over het wonen en werken in het 12e-eeuwse Diemen. Inmiddels zijn er over dit onderwerp diverse uitvoerige publicaties verschenen.¹ Ook naar de ontwikkeling van de boerderijtypen in het Amstelland werd veel onderzoek gedaan.²

Woonstalhuisboerderijen

In de middeleeuwen waren de meeste boerderijen in Noord-Holland van het zogenaamde 'woonstalhuis' type. De constructie van deze boerderijen, gemaakt uit lokaal verzameld natuurlijk bouw materiaal, was eenvoudig. De bouwsels uit die tijd waren min of meer rechthoekig. Het dak werd gedragen door twee rijen palen. Twee palen, één uit elke rij, waren onderling verbonden met een dwarsbalk en vormden een frame, een zogenaamd gebint. Meerdere gebinten vormden een huis. De zijwanden werden gemaakt van gevlochten wilgentenen die wind- en waterdicht werden gemaakt door ze met een mengsel van klei en stro in te smeren. Als de klei droog was dan werden de wanden keihard. Het geheel werd afgedekt door een rieten dak.

In een woonstalboerderij verbleven mens en dier in dezelfde ruimte. Het vee (mogelijk schapen en geiten) zorgde, met name in de winter, voor warmte. Het hooi bewaarde men buiten in een mijt of kapberg.

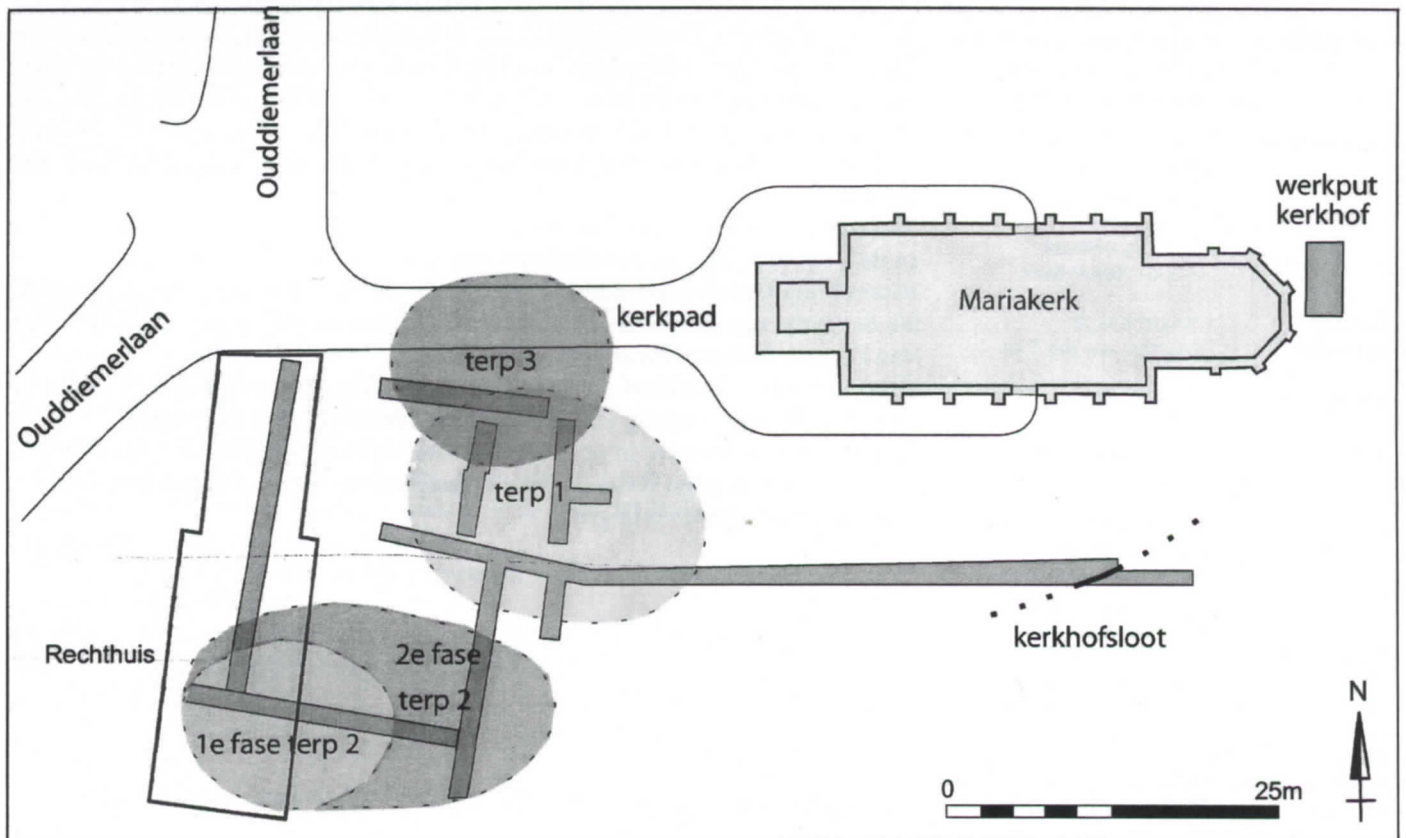
Vanwege de ontvening, waarbij de grond na verloop van tijd

inklonk, en dijkdoorbraken tijdens noodweer, ontstonden er regelmatige overstromingen in het middeleeuwse Diemen. Uit noodzaak werden in de woonkernen diverse terplichamen (ook wel woonheuvels genaamd) van aarde opgeworpen waarop de huizen werden gebouwd. Daar de grond van de terpen ook inklonk moest men, om droge voeten te houden, deze terpen minstens elke tien jaar ophogen. De huizen waren echter zo licht van constructie dat deze eenvoudig konden worden opgetild om er grond onder te kunnen brengen.

Opgavingen

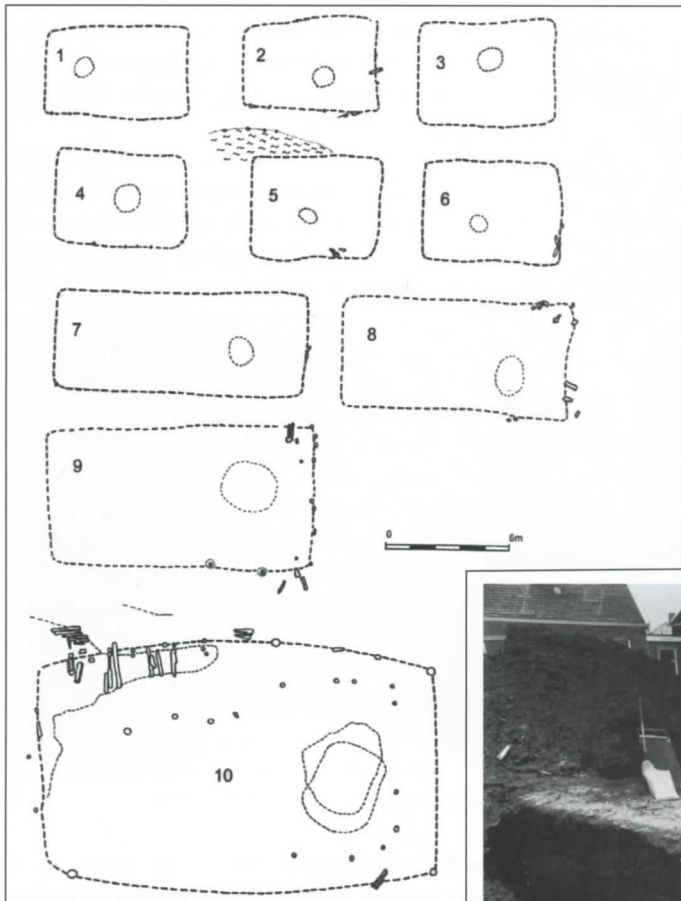
Van de drie opgegraven Diemense woonterpen bleek terp-2 het meest interessant te zijn. Een gedeelte van deze terp bevond zich onder het stalgedeelte van het oude *Regthuys* aan de Ouddiemerlaan 158. Tijdens de sloop van het *Regthuys* bleek dat er zich binnen de 18e-eeuwse fase van dit gebouw nog een balkenconstructie uit de 17e eeuw bevond.

Na het verwijderen van de funderingen van het *Regthuys* werd de

Plattegrond van de opgravingsite te Oud-Diemen met drie gelocaliseerde woonterpen, de gegraven werkputten en profielsleuven (tekening Ron Tousain, Bureau Monumenten & Archeologie Amsterdam)

Opgegraven huisplattegronden van woonterp-2
(tekening Ab Lagerweij, Bureau Monumenten & Archeologie Amsterdam)

bovenzijde van de oorspronkelijke woonterp (die feitelijk geheel in het drassige veen was weggezakt) bereikt. De in deze laag aangetroffen aardewerkfragmenten maakten een datering aan het eind van de 12e eeuw aannemelijk.

Vervolgens werd in de daaropvolgende weken terp-2 laag voor laag opgegraven. Hierbij werd een variant van de zogenaamde 'kwadrantenmethode' toegepast, waarbij in eerste instantie slechts een gedeelte van de terp horizontaal werd afgegraven. In het midden bleef een profiel staan waarin duidelijk de verschillende ophogingslagen, loopvlakken, huisvloeren en haardplaatsen zichtbaar waren. De totale terp bleek een hoogte te hebben van 2,5 m. Er konden in het totaal tien verschillende huisplattegronden, die werden gescheiden door ophogingslagen, worden opgetekend.

Datering

Uiteindelijk kon worden vastgesteld dat terp-2 in Oud-Diemen ongeveer 100 jaar (van ca. 1100 tot ca. 1200) in gebruik moet zijn geweest. Het oudste opgegraven huis dat in terp-2 werd aangetroffen

(huis-1) bevond zich op een diepte van ongeveer 4 m onder NAP. Het kon aan de hand van het opgegraven vondstmateriaal worden gedateerd in het begin van de 12e eeuw.

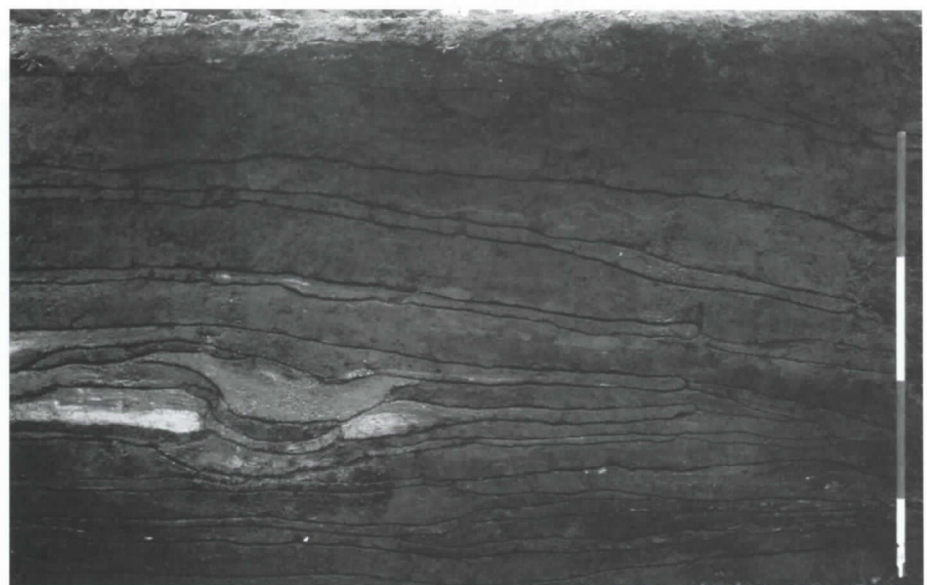
De eerste boerderijtjes (huis-1 tot en met 6) hadden een constante lengte van circa 5 m en een breedte van ongeveer 4 m. Er was hier nog geen sprake van een apart stalgedeelte.

Elk huis had, ongeveer in het midden van de vloer, een stook- of haardplaats. De rook kon eenvoudig via een gat in het dak naar buiten worden afgevoerd. De vloer bestond uit aangestampte klei of leem. Op geen van de vloeren van de te Diemen opgegraven boerderijen werd enige spoor van vloerbedekking (bijvoorbeeld gevlochten rietmatten) aangetroffen.³

Ten tijde van de bouw van huis-7 werd de woonterp in oostelijke richting uitgelegd. Het grondplan van huis-7 tot en met 9 werd gaandeweg groter. Waarschijnlijk werden nu in deze huizen scheidingswandjes voor het vee aangebracht. In ieder geval verhuisden de stookplaatsen naar de zijanten van de huizen.

De opgravingen van terp-2 te Oud-Diemen in volle gang (foto Wiard Krook, Bureau Monumenten & Archeologie Amsterdam, 1990)

Wandprofiel met duidelijk zichtbare huisvloeren, stookplaatsen en ophogingslagen (foto Wiard Krook, Bureau Monumenten & Archeologie Amsterdam, 1990)

Reconstructie van het interieur van een laatmiddeleeuws woonstalhuis

Het jongste huis ter plaatse werd, zoals eerder werd vermeld, rond het jaar 1200 gebouwd. Interessant was echter dat deze boerderij, met een lengte van 17 m en een breedte van 10,5 m, minstens acht keer zo groot was als het oudste boerderijtje uit circa 1100. Opvallend was dat deze vergroting zich niet geleidelijk had voltrokken. Uit analyse van de plattegrond kon worden afgeleid dat de vergroting praktisch geheel bestond uit een stalgedeelte. Het stalgedeelte was zelfs uitgerust met een mestgoot die was afgedekt door een vlonder. Deze goot was op afschot aan de westzijde van de terp aangelegd.⁴

Amsterdam

De ontwikkeling van Amsterdam begon, na de bouw van een dam in de Amstel zo rond het jaar 1200, serieuze vormen aan te

nemen. Het inwonersaantal steeg snel en er ontstond voor de omliggende dorpjes een interessant afzetgebied voor het leveren van voedsel.

Het bewijs dat ook de Diemense boeren op deze nieuwe situatie inspeelden zijn, zoals hiervoor is beschreven, terug te vinden in het bodemarchief. De afmetingen van de Diemense woonstalhuisboerderijen aan het einde van de 12e en het begin van de 13e eeuw werden een stuk groter. Er konden hier nu veel meer stukken vee een onderkomen vinden dan voorheen. De veestapel werd groter dan voor eigen consumptie en de lokale ruilhandel nodig was. De Diemense boeren werden nu ook veehandelaar en gingen vlees en melk leveren aan de Amsterdammers.

In huis-8 werd voor het eerst een muntje opgegraven. Het was een zeldzame zilveren Hollandse halve penning uit de periode van Floris III (1157-1190). Deze vondst past goed in het beeld van het ontstaan van een markt- en geldeconomie in

de Diemense samenleving.⁵

Noord-Hollandse boerderijtypen

De verdere toename van de bevolking in Noord-Holland in de 14e en 15e eeuw en het groeien van de economie hadden veel invloed op de organisatie van de landbouw en veeteelt. Woonstalhuizen komen we nu niet meer tegen, maar wel een nieuw boerderijtype van een meer efficiënt ontwerp met een afgescheiden woongedeelte. Gedurende een lange tijd werd er in Noord-Holland geëxperimenteerd met tal van boerderijvormen met vrijstaande schuren, stallen en kapbergen. Het is opvallend dat er pas aan het eind van de 16e eeuw ten noorden en ten zuiden van Amsterdam herkenbare boerderijvormen werden ontwikkeld.

Model van een laatmiddeleeuwse boerderij, gemaakt door Gab Smulders (foto Wiard Krook)

Boerderij 'Zeldenrust' aan de Ouddiemerlaan 543 (foto coll. HKD)

Naast de vele kenmerkende 'stolpboerderijen' zien we in Noord-Holland boven het IJ ook de verwante – en als type mogelijk oudere – zogenaamde 'hooihuisboerderij'. Stond het hooihuis bij de laatste tegen de stal aangebouwd, bij de stolp was de hooiberg in de stal geïntegreerd. In dit type boerderij werden de woning, stal en tasruimten verenigd onder één hoog piramidedak, waarvan de kern werd gevormd door het 'vierkant'.

De boerderijen ten zuiden van het IJ worden gewoonlijk tot de 'hallenhuisgroep' gerekend. Dit boerderijtype vond zijn oorsprong voornamelijk in Utrecht en Zuid-Holland. Een hallenhuis was driebeukig.⁶

Langhuisboerderij

Een algemeen voorkomend boerderijtype in het 17e-eeuwse Amstelland is de 'langhuisboerderij'. Dit is een boerderij waarbij

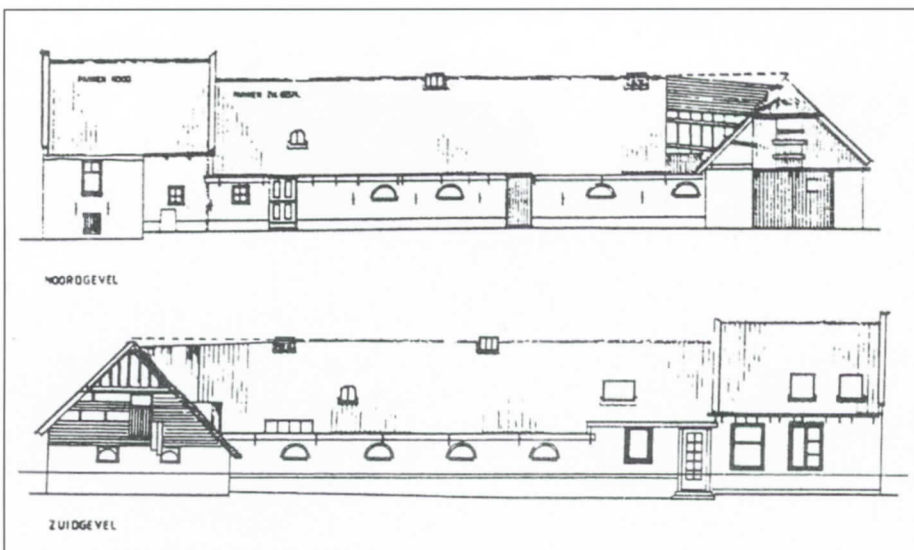
het woonhuis, het achterhuis en de stal onder één dak in elkaars verlengde liggen. Vaak staan er een hooiberg en een schuur achter op het erf.

Boerderij Zeldenrust

Een goed voorbeeld van een langhuisboerderij in Diemen was boerderij *Zeldenrust* aan de Ouddiemerlaan 543. Inderdaad "was", want na de herinrichting van Diemen-Noord bleef van deze historische boerderij alleen nog maar het woongedeelte over. De stallen werden vervangen door nieuwbouw die werd ingericht voor de huidige gebruiker, het *Gezondheidscentrum Diemen Noord*.

Over de eerste bouwphase van boerderij *Zeldenrust* is, ondanks intensief historisch onderzoek, niet veel bekend. De oudst bekende archiefvermelding van een boerderij op de plaats van boerderij *Zeldenrust* dateert uit 1626: "Een huijs ende werff, berch ende camer". Zoals bekend tekende Rembrandt de boerderij in 1649 of 1650. Vrij snel hierna werd de boerderij afgebroken en vervangen door een boerderij van het 'langhuistype'. Hiervan bestaat een pentekening van een anonieme kunstenaar. Het is aannemelijk dat er tijdens de nieuwbouw een gedeelte van het oude muurwerk van de opkamer werd behouden.

In 1707 is er sprake van een "huijs, berg, schuur en verder getimmerte". Er staan 16 koeien en vaarsen, een aantal pinken en een paard op stal. Een jaar later zijn er 20 koeien en een paard. De stal moet in die tijd 12 m lang zijn geweest. In de loop van de 18e eeuw werd de stal verbouwd en verlengd tot 18 m.⁷

Maattekening van boerderij 'Zeldenrust'

Boerderij Vredehof

Een andere oorspronkelijke langhuisboerderij in Diemen-Noord was boerderij *Vredehof*, op het adres Ouddiemerlaan 529. In de 18e-eeuwse archieven werd de boerderij omschreven als "een boerenwoning met kamer, stalling, erf, hooiberg en schuur". De *Stichting Historisch Boerderij-Onderzoek* uit Arnhem maakte in 1972 een uitvoerige beschrijving van deze boerderij. Ook werden de boerderij en opstallen geheel opgemeten en werden er tekeningen van de gevels genaakt. De *SHBO* omschreef *Vredehof* als "een landhuisboerderij met zogenaamde Zuid-Hollandse stal. Bij dit type stal staan de koeien met de kop naar het middengedeelte."

Na de grote renovatie van Oud-Diemen in 1999 werd boerderij *Vredehof* vrijwel geheel afgebroken. De boerderij werd in twee woningen opgedeeld en in 'historiserende stijl' opgebouwd.⁸

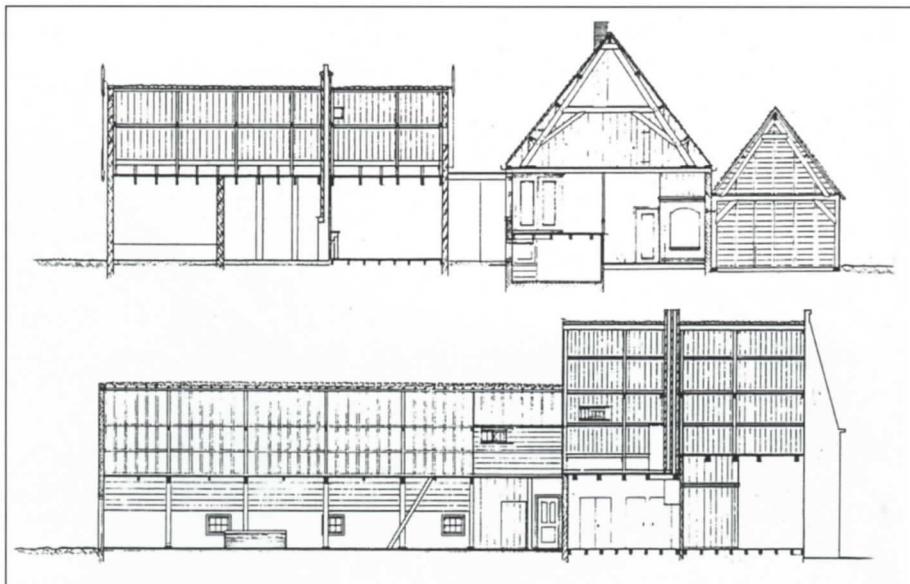
Met dank aan Jaap Haag.

Noten

1. Lagerweij & Veerkamp 2009; Veerkamp 2011.
2. Besteman & Guirian 1986, p. 49; Cruyningen 2003, p. 9-10.
3. Baart 1984, p. 24: Bij opgravingen aan de Nieuwendijk te Amsterdam in 1979 werd op de vloeren van een aantal vroeg 13e-eeuwse houten huizen fragmenten van ovale van wilgentenen gevlochten matten, die als vloerbedekking dienden, aangetroffen.
4. Veerkamp 2011, p. 44-49.
5. Lagerweij & Veerkamp 2009, p. 42; Wiggers 2009, p. 269 en 277.
6. Cruyningen 2003, p. 11-13.
7. Schmitz 1992-1, p. 10-11.
8. Meurs & Krook 2000, p. 2-10.

Literatuur

- Baart, Jan: *De ontstaansgeschiedenis van de stad Amsterdam*, in: M. Jonker, L. Noordergraaf & M. Wagenaar (red.): *Van stadskern tot stadsgewest*; stedenbouwkundige geschiedenis van Amsterdam, Amsterdamse Historische Reeks, Grote Serie I, Amsterdam, 1984, p. 15-34.
- Besteman, J.C. & A.J. Guirian: *De middeleeuwse bewoningsgeschiedenis van*

Maattekening van boerderij 'Vredehof'

Noord-Holland boven het IJ en de ontginning van de veengebieden; opgravingen in Assendelft perspectief, in: M.C. van Trierum & H.E. Henkes (red.): *Rotterdam Papers V*, Rotterdam 1986.

- Cruyningen, Piet van: *Inleiding: Boeren en boerderijen in Amsterdam*, in: J.J.W. Goudeau, J.J.W., F.J.T. Grovestins & P.J. van Cruyningen: *Monumentale Boerderijen in Amsterdam*, Stichting Historisch Boerderij-Onderzoek i.o.v. Bureau Monumenten & Archeologie (BMA), Arnhem 2003, p. 5-14.
- Lagerweij, Ab & Jørgen Veerkamp: *Een 12e-eeuwse overstroming in de hoofdrol; archeologisch onderzoek van een middeleeuwse dorpsterp te Oud-Diemen*, in: Hanna Blok, Wiard Krook, Pieter van Reenen & Ruud Wiggers (red.): *Diemen in het land van Amstel*, Amsterdam 2009, p.30-74.
- Meurs, Ellen van & Wiard Krook: *Boerderij 'Vredehof', Ouddiemerlaan 529; over een nachtwachthuisje, een dodendeur en een verloren strijd*, in: *Historische Kring Diemen*, jrg. 10, nr. 1-2000, p. 2-10.
- Schmitz, Erik: *Archeologisch onderzoek in Diemen*, in: Jan Mulder, Hanna Blok & Karin van Reenen (red.): *Diemen Buyten Amsterdam*; archeologie en historie, Diemen 1987, p. 33-64.
- Schmitz, Erik: *Boerderij "Zeldenrust" in Diemen-Noord historisch bekeken*, in: *Historische Kring Diemen*, jrg. 2, nr. 1-1992, p. 10-11.
- Veerkamp, Jørgen: *Terp-2; archeologische opgraving ontginningsterp Oud-Diemen*, masterthesis Archeologie, Vrije Universiteit, Amsterdam 2011.
- Wiggers, Ruud: *Muntvondsten uit Oud-Diemen*, in: Hanna Blok, Wiard Krook, Pieter van Reenen & Ruud Wiggers (red.): *Diemen in het land van Amstel*, Amsterdam 2009, p. 269-309.

Boerderij 'Vredehof' aan de Ouddiemerlaan 529 (foto coll. HKD)

Wonen bij de winkel

ABRAHAM HAALDE DE MOSTERD BIJ LUYCKS;

LUYCKS HAALDE ZIJN UIEN BIJ CHRIS VIJN

Bertus van der Schot

“Uren hebben mijn broers uien staan pellen voor de in 1963 afgebrande fabriek van *Luycks* op de *Sniep*,” vertelt Riet Brockhoff-Vijn als we haar vragen hoe het vroeger was te wonen en te leven achter de groentewinkel van haar vader Chris Vijn op het hoekje van Hartveldseweg en Burgemeester Bickerstraat. Gedurende 42 jaar (van 1929 tot en met 1971) had Chris Vijn een winkel met aardappelen, groenten en fruit aan de Hartveldseweg 20.

De echte Diemenees Riet Brockhoff-Vijn (1934) was de zesde van 11 kinderen Vijn. “Wij woonden met onze ouders en 11 kinderen achter de winkel. Daar hadden we een woonkamer, een grote en een kleine slaapkamer. We hebben daar gewoond tot medio jaren veertig. De twee jongste kinderen zijn geboren aan de Ouddiemerlaan waar we in 1944 zijn gaan wonen.

In de woning achter de zaak was het echt behelpen. Al tijdens mijn lagere schooltijd - tijdens de oorlog dus - moest ik in de winkel en in de huishouding helpen. De was werd ‘op de hand’ gedaan, van een wasmachine wisten we het bestaan niet en daar was bovendien helemaal geen plaats voor. Een achtertuin of een plaatsje achter het huis hadden we niet. Als de was gedroogd moest worden, ging ik met het eerste teiltje wasgoed naar buurvrouw Hagen. Daar mochten we dan de was drogen. Met de tweede teil ging ik naar buurvrouw Vlieger waar de was dan boven aan de waranda mocht hangen. Met teiltje drie ging het naar het plat van buurvrouw Westerbeek. Daar kreeg ik altijd

Alle kinderen hebben een periode in de zaak gewerkt. Hier Cor bij de weegschaal

Aardappelen
Groenten
en
Fruit
bij
Chris Vijn
Hartveldseweg 20
op het hoekje

Advertentie 1946

wat lekkers als ik de droge was kwam ophalen en zij was ook zo lief dat ze het wasgoed dikwijls al had opgevouwen. Maar in de winter was wasdag natuurlijk een crime; als het buiten niet droogde, hing over elke stoel, elk kastdeurtje en op het rekje bij de kachel wasgoed te drogen.”

Allemaal meehelpen

“Van jongs af aan hebben we allemaal in de winkel moeten helpen. We deden dit overigens zonder morren. Je wist niet beter en met elkaar hadden we ook veel plezier. Kistenvol uien hebben de jongens moeten pellen en snijden die dan door *Luycks* werden opgehaald. En omdat kleine spruitjes lekkerder waren dan grote moesten we ook met de spruitjes helpen. Dat was altijd voor het weekend. Want we wisten het al, op zondags aten de mensen witlof en/of spruitjes.

Een moeder van een ander groot gezin die weinig te verteren had, kwam op zaterdag

Martha (12 jaar) en Cor (2 jaar) in de kinderwagen. Op de achtergrond de ijscoman

De winkel van Chris Vijn op het hoekje van de Hartveldseweg en de Burgemeester Bickerstraat

De Hartveldseweg in de jaren '60. Links het zogenaamde 'Witte Blok'

bij mijn vader. Zij legde dan twee gulden en vijftig cent neer met de woorden: "Chris, meer heb ik niet. Kijk jij maar wat we in het weekend eten kunnen. Ze ging dan meestal weer tevreden naar huis."

Kapper Muller

"Naast onze winkel was de kapperszaak van buurman Muller. Op woensdagmiddag werden we van tijd tot tijd met een heel stel bij de kapper gedropt, dan had mijn moeder het een poosje lekker rustig. Ik vond het daar altijd heel lekker ruiken en aan het eind van de middag kwamen we met mooi gekapte koppies weer achter de groentewinkel.

Als speelgoed waren de spinaziekistjes wel erg leuk. Die lieten zich mooi stapelen en daar hadden we dan veel plezier mee. Om te spelen moesten we namelijk de straat opzoeken want in huis was daarvoor niet echt plek.

Boven slager Jongbloed in de Burgemeester Bickerstraat bij ons tegenover woonde meneer Van der Wielen. Hij was een zeer begaafd pianist en op zondagmiddag zette hij zich met open ramen achter de piano. Mijn moeder genoot daar altijd heel erg van en wij moesten dan altijd stil zijn zodat zij van de pianoklanken kon genieten."

Rietje Vijn 3 jaar

De kinderen Vijn voor de winkel op het hoekje in 1938

School en kerk

“De school was bij ons aan de overkant, de *Maria-meisjesschool*. Aan het eind van de oorlog was het schoolgebouw een periode gevorderd door de Duitsers die er soldaten hadden ingekwartierd. Wij moesten toen naar de jongensschool in de Schoolstraat. Maar het kon natuurlijk niet zo zijn dat jongens en meisjes in één lokaal zaten, dus gingen de ene dag de jongens en de andere dag de meisjes naar school. De dag dat ik niet naar school kon was voor mijn vader welkom, want dan kon ik namelijk mijn moeder helpen.

Ook de kerk speelde in ons gezin een belangrijke rol. In die tijd waren er op zondagochtend elk uur misvieringen. Mijn broers gingen dan eerst naar de kerk en mijn zus en ik naar een latere mis en kregen dan de schoenen van mijn broer aan. Door de week liepen we namelijk op klompen, maar die kon je zondags niet aan.

Een andere zondagmiddagherinnering was de ijskar van Dirk van Dijk. Hij stond bij mooi weer voor onze winkel ijs te verkopen. Maar voor alle elf kinderen een ijsje was er zelfs op zondag niet bij. Dat was wel een beetje zuur.”

Jan Bertsstraat

Toen na de oorlog de huizen in de Jan Bertsstraat waren herbouwd verhuisde het gezin Vijn in 1961 naar deze nieuwbouw. Een luxe vergeleken met de jaren achter de winkel. Behalve Riet Brockhoff-Vijn zijn alle kinderen Vijn uitgevlogen uit Diemen tot zelfs in Amerika.

Geen van de kinderen Vijn is verder gegaan in het vak van hun vader, de groentehandel. Wel hebben zij - mede door de inzet die ze van huis hebben meegekregen - een goed bestaan weten op te bouwen.

Met dank aan Riet Brockhoff-Vijn voor het beschikbaar stellen van het beeldmateriaal.

De eerste communie van Rietje Vijn (mei 1941)

Broertje Cor (2 jaar) in de kinderwagen

HET HKD-REDACTIETEAM HERDENKT BERTUS VAN DER SCHOT (1937-2012)

Een nog jonge Bertus als geiten- en varkenshoeder op boerderij 'Zeldenrust'

Vreemd, heel vreemd was het om dinsdagavond 24 april een vergadering te hebben zonder Bertus. Het is nog steeds niet te bevatten dat deze aardige, lieve, vriendelijke man er niet meer is. Al hoewel hij kort in het redactieteam zat was zijn impact groot. Altijd, vrolijk, en behulpzaam om elk klusje aan te pakken. Het maakte Bertus niet uit. Vol enthousiasme vertelde hij over zijn interview met Rietje Vijn wat heel prettig was verlopen. Trots op de foto's die bij het stuk zouden komen. Je zegt gedag en spreekt af voor de volgende vergadering. Hoe konden wij veronderstellen dat dit zijn laatste interview zou zijn. Als team waren we allemaal letterlijk in shock toen wij het bericht kregen. In gedachten zijn wij vanavond zeker bij Bertus en zijn naam zal nog vaak genoemd worden.

Will Bulterman

Zo mooi de momenten van saamhorigheid kunnen zijn, zo onbegrijpelijk is het een mensenvriend plotseling te moeten missen. Met de juiste positieve mensen er samen iets moois van maken. Wat hebben we een plezier gehad met het maken van het boek over de *Sint Petrus' Bandenkerk* en wat hebben we genoten om vanuit het niets een boek te maken met verhalen en afbeeldingen die nooit meer vergeten worden. Samen brainstormen, ideeën ontwikkelen, nadenken, interviewen, zoeken, schrijven, erover praten. In ernst en met een vette grap. Veel te weinig kunnen doen, hadden we nog jaren en jaren moeten doen, maar wat we wel hebben gedaan, is onvergetelijk. Het was een voorrecht Bertus van der Schot gekend te hebben.

Taco ten Dam

Beste Bertus. Zo kort als je in mijn leven slechts geweest bent, zo groot is de indruk, die je op me gemaakt hebt. De warmte van je hart, je innemende persoonlijkheid, je wijsheid en je heldere en bezonnen oordeel - je had nog zoveel te geven. Ik zal je heel erg missen.

Jaap Haag

Mijn eerste contacten, als lid van het *HKD*-redactieteam, met Bertus dateren uit 1994. In dat jaar werd zijn maar liefst 98-jarige moeder Catrien door Wim de Valk geïnterviewd voor ons blad. Veel kwamen we over de familie Van der Schot (bestaande uit Ernst en Catrien en 9 kinderen) te weten. In 2005 werd Betrus zelf door Ellen van Meurs geïnterviewd, wat ook weer een bijzonder artikel opleverde. Eveneens in 2005 schreef Bertus zijn eerste artikel voor de *HKD*. Hij had op verzoek zijn herinneringen op boerderij 'Zeldenrust' in de Tweede Wereldoorlog opgeschreven voor een lesbrief voor scholen. De 'grote doorbraak' in de journalistieke carrière van Bertus waren toch wel zijn bijdragen aan de publicatie over het 100-jarige bestaan van de *Sint Petrus' Bandenkerk*. Tussen Bertus, de overige leden van de *SPB*-delegatie en de redacteurs van de *HKD* ontstond een bijzonder goede band. Het was dan ook niet verwonderlijk dat, na de totstandkoming van het boek, Bertus werd uitgenodigd om deel uit te komen maken van het *HKD*-redactieteam. Zijn eerste interview voor ons blad verscheen in 2011. Met het overlijden van Bertus heeft niet alleen zijn familie een groot verlies geleden, maar ook een tal van organisaties (waaronder de *HKD*) moeten helaas zijn vriendelijkheid, zijn grote ijver en zijn uitgebreide interesse in allerlei zaken missen. Het vorige jaar werd dan ook volkomen terecht de vrijwilligersonderscheiding door het Diemense gemeentebestuur aan Bertus toegekend.

Wiard Krook

Bertus herinner ik mij vooral als een zeer gelovig man en als sterk betrokken bij de rooms-katholieke kerk in Diemen. De restauratie van het schilderij in de kerk, voorstellende het thema waaraan de kerk is gewijd: "De bevrijding van de heilige Petrus uit zijn banden", ging hem dan ook echt aan het hart. Hij steunde mij toen er in de parochieraadvergadering sprake was van verkoop van dit schilderij om andere restauratiekosten te dekken. Mede door hem kon dit voorkomen worden. Bertus hield ook van grapje. De korte periode dat hij deel uitmaakte van de redactie was een mooie tijd. Hij schreef goed, was altijd als eerste klaar met schrijven en hield zich buitengewoon goed aan afspraken en beloftes. Ik mis hem nog steeds.

Ellen van Meurs

Telkens als ik naar de Diemerbrug loop, en ik zie aan de overkant van het water de Pastorie, dan denk ik hoe is het mogelijk dat Bertus daar niet meer zit. Want dat was zijn plek! Rond 1967 leerde ik hem kennen, als opvolger van zijn vader Ernest. Deze was eerder jaren kerkmeester van *St. Petrus' Banden*. Bertus ondersteunde mij als 2e secretaris. Ook na het verstrijken van zijn termijn bleef hij voor alles en voor iedereen beschikbaar. Later was hij ook het vaste punt als secretaris van de plaatselijke *CDA*-afdeling in Diemen. In de huidige situatie zou hij al lang de leden via de computer opgeroepen hebben om aan te pakken. En weer klaarstaan om opdrachten uit te voeren. Verdrietig dat iemand met zoveel trouw ons zo voortijdig moest verlaten.

Alfons Ruitenbeek

WONEN IN DE HARMONIELAAN IN DE JAREN '50

Will Bulterman

De foto's op deze pagina's zijn afkomstig uit het fotoalbum van Anke Kloosterman. De meeste foto's werden gemaakt door haar ouders Jan en Ina Kloosterman. Anke groeide in de jaren '50 op aan de Harmonielaan in Diemen. Het gezin bestond uit vader Jan Kloosterman, moeder Ina Kloosterman-Beukering en vijf kinderen: Guiseppe, Anke, Bertha, Corrie en Katrie. Het gezin verhuisde later naar Texel nadat het daar al vaker de vakantie had doorgebracht. De eerste keer reisde moeder Ina persoonlijk naar Texel en ging daar de boerderijen langs met de vraag of zij voor de zomervakantie zes weken de schuur kon huren. Uiteindelijk werd Texel dus de woonplaats. Jan en Ina Kloosterman overleden ongeveer zeven jaar geleden op Texel. HKD-redactrice Will Bulterman is een volle nicht van Anke (Jan Kloosterman was de broer van Will's moeder) en komt regelmatig op Texel. Daar kwamen de foto's uit Diemen weer tevoorschijn.

Met dank aan Anke Kloosterman voor het beschikbaar stellen van het beeldmateriaal.

Ina Kloosterman-Beukering met haar dochters. Links Bertha en rechts Anke voor hun nieuwe net opgeleverde woning Harmonielaan 8 in 1948

Groot kleuterfeest op 3 juli 1952 met de kinderen Kloosterman, Ansje Post en vele andere buurtkinderen

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

1. Vader en moeder kijken toe
2. Op hekje met links Annemarijke de Graaf, in het midden Engel de Graaf en rechts Corrie Kloosterman
3. Lekker met de kinderen een blokje om. Ina Kloosterman-Beukering met Corrie en Bertha, Tommie Beukering en Catrie
4. Guiseppe, Bertha en Anke gewoon in het buurtje spelen
5. Corrie Kloosterman en haar broer Guiseppe in 1953 op de boerderij van De Graaf naar de koetjes kijken
6. Anke, Corrie en Bertha op de boerenkar van ome Up, die knecht was bij De Graaf
7. Bertha te paard in 1955

8.

9.

10.

11.

12.

13.

8. Guiseppe en Corry Kloosterman spelend met Kuiny van der Spek. Dit was een buurmeisje dat op nr. 6 woonde aan de Harmonielaan
9. Corrie Kloosterman in 1957. Lekker brutaal op de foto
10. Dirk van Dijk met zijn ijskar
11. Bij tante Gre van de Berg aan het einde van de Harmonielaan in 1957: gewoon de stoelen uit de huiskamer de tuin in
12. Bertha en Anke Kloosterman spelend voor de deur in 1959
13. Anke en Corrie Kloosterman, Catrie Nagelkerke en Debbie

De boerderij van de familie De Graaf in 1967

Links vriendinnetje Githa Groothuis en rechts Catrie Kloosterman rustend op een boerenhek

Catrie Kloosterman en Githa Groothuis wandelend op het weggetje naast de joodse begraafplaats. Hier mocht je eigenlijk niet alleen komen, want er konden 'enge' mannen lopen

Corrie Kloosterman met haar nicht Leontien Beukering medio 1962

De tantes komen bij Corrie, Bertha en Anke op bezoek

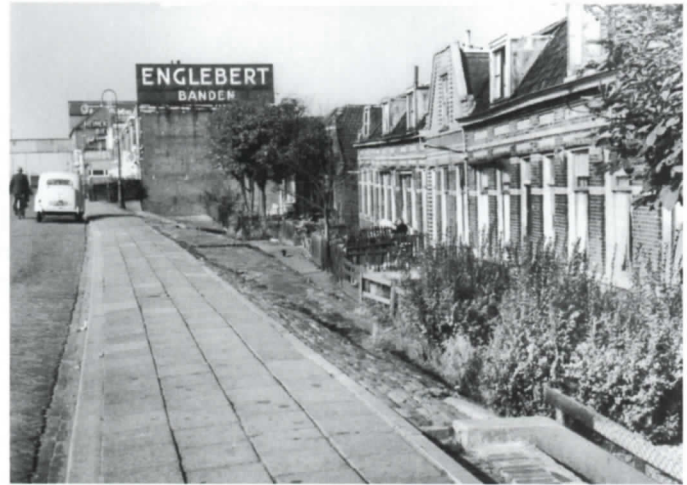
'DE ZEVEN WONDEREN' TOEN EN NU

Taco ten Dam

De benaming *De Zeven Wonderen* voor een rijtje huizen dat zo'n zeventig jaar aan de Muiderstraatweg stond, heeft de fantasie van menig Diemenaar geprikkeld. Waarom deze naam? Was het een afgeleide naam van de oudheid? De oude Grieken dweepten immers met "de Zeven Wereldwonderen". Zeven is een magisch getal in de Griekse oudheid. Zo kenden zij 7 planeten, 7 kleuren, 7 dagen in de week, enz. Natuurlijk was het gezichtsveld van de wereld voor de Grieken beperkt: De 7 klassieke wereldwonderen bevonden zich allemaal binnen de grenzen van het rijk van Alexander de Grote.

Rond 1900 werd aan de Muiderstraatweg een rijtje van zeven huisjes gebouwd. Het middelste huisje had een afwijkende voorgevel waardoor het rijtje dat los stond en nog niet omgeven was door andere bebouwing, een opvallende verschijning was. Temeer ook omdat de Muiderstraatweg een doorgaande weg was naar het Gooi. Voor het rijtje huizen lag een vrij brede sloot met een houten beschoeiing en één bruggetje. De sloot voor *De Zeven Wonderen* werd in 1925 door de *Ballast Maatschappij* gedempt.

Er zijn geen aanwijzingen dat de naam *De Zeven Wonderen* officieel werd vastgesteld. Aangenomen mag worden dat de

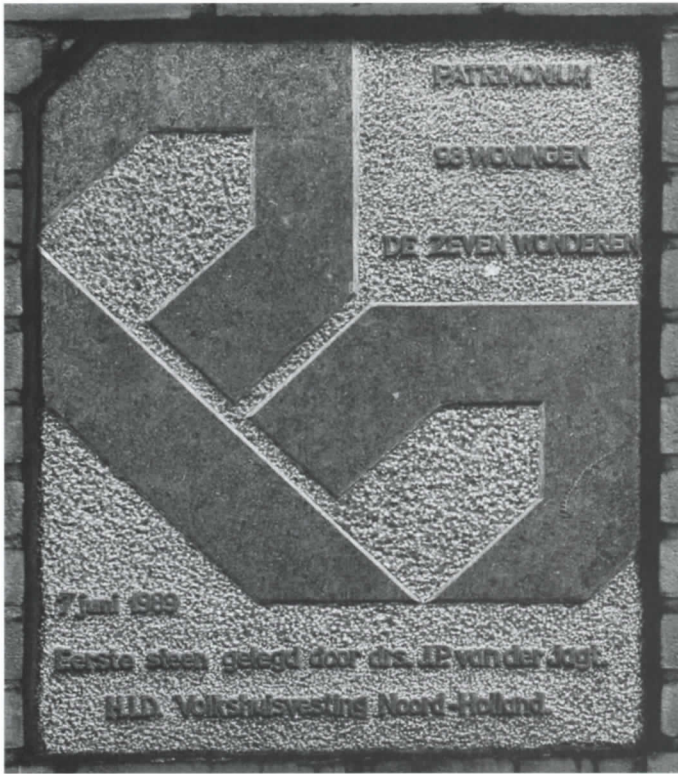

Het karakteristieke rijtje huizen aan de Muiderstraatweg werd in de volksmond "De Zeven Wonderen" genoemd. De huizenrij op deze foto uit de jaren vijftig werd rond 1900 gebouwd (foto coll. Stadsarchief Amsterdam)

"De Zeven Wonderen" aan de Muiderstraatweg vlak voor de afbraak. Op de hoek van de Nicolaas Lublinkstraat staan kinderen in de deuropening van de winkel van C. Woud (foto M. van Silfhout, coll. Gemeentearchief Diemen)

Ingemetselde steen in de gevel van "De Zeven Wonderen" aan de Muiderstraatweg (foto Wiard Krook, juni 2012)

Diemenaren zelf de bijnaam voor het rijtje kozen. Frits Reurekas, Diemen-kenner bij uitstek: "Er waren twee verhalen in omloop. Ten eerste was het nogal wonderlijk dat op die plaats, onder het straatniveau, een rijtje huizen werd neergezet. Het tweede

Het nieuwe huizenblok "De Zeven Wonderen" aan de Muiderstraatweg dat opgeleverd werd in 1989 (foto Wiard Krook, juni 2012)

verhaal betreft de aanblik van het rijtje met drie gelijke huisjes links en rechts en een huisje met een aparte gevel in het midden. Bovendien waren het de eerste huisjes in Diemen met een toilet, die men overigens gewoon 'poepdoos' noemde: een stoof in een vierkante doos met een gaatje erin."

Na de sloop van de huizenrij bouwde *Woningbouwvereniging Patrimonium* in 1989 hier een flatgebouw met 98 woningen. Voor de vormgeving ontleenden de architecten hun inspiratie aan het voormalige rijtje huizen. In de vormgeving is de verhouding van drie links, drie rechts en een apart front in het midden weer duidelijk zichtbaar gemaakt. Het complex kreeg daarom in 1989 wel de officiële naam *De Zeven Wonderen* zoals de ingemetselde gevelsteen vermeldt. Te lezen is tevens dat de eerste steen voor het complex werd gelegd door J. P. van der Jagt.

Gelderman ruim 50 jaar buurtwinkel en supermarkt in Diemen

“HET WAS ER HEEL KLEIN; MIJN MOEDER KON PAS NAAR BED ALS WIJ NAAR BED WAREN”

Will Bulterman

Het in 1932 getrouwde stel Henk en Cor Gelderman-Van Klaveren verhuisde in 1935 van Amsterdam naar Diemen waar zij in de Arent Krijtsstraat een kruidenierswinkel begonnen. In 1944 behoorden zij tot de ongelukkigen die op last van de Duitse bezetters binnen drie maanden hun winkel/woning moesten verlaten. De hele buurt werd afgebroken omdat de Duitsers meer ruimte wilden om, indien nodig, de grens van Amsterdam te kunnen verdedigen. De familie Gelderman betrok een pand in de Burgemeester Bickerstraat 4. Zoon Hans en zijn vrouw Jeanne kijken terug.

Kleine winkels

In de jaren vijftig, toen er in Nederland nog geen grote supermarkten waren, deden de mensen hun boodschappen bij de kleine winkeliers die overal tussen de woonhuizen gevestigd waren. In Diemen waren toen de meeste winkels aan de Hartveldseweg en aan de overkant van de Diemerbrug te vinden. Een stukje verder van de bebouwing begon aan beide zijden van het dorp de landelijke omgeving met veel boerderijen in het groen. Door de concurrentie moest elke winkelier zijn best doen en vooral altijd vriendelijk blijven om de klanten tevreden te houden en te behouden. Wel was er het gemak dat in het verzuilde naoor-

logse Nederland katholiek bij katholiek kocht en kruidenier *Gelderman* om die reden op een trouwe klandizie kon rekenen.

In Naam der Koningin

In 1953 stond moeder Cor er alleen voor toen haar man overleed. De weduwe met drie opgroeiende zoons kon niet anders doen dan stug doorwerken, maar een paar jaar later wachtte de zoveelste onaangename verrassing.

“In Naam der Koningin” plofte een brief op de deurmat met de mededeling dat vanwege de slechte staat van het pand dit zo snel mogelijk afgebroken diende te worden. En dus verhuisde

de familie in 1957 naar de Burgemeester Bickerstraat nummer 5, waar voorheen de kleine buurtwinkel van *Van Zalingen* zat. Vreemd genoeg bleek de gemeente achteraf toch niet zo'n haast te hebben, want de *firma Dubelaar en Lighthart* betrok hun oude stek op het adres Burgemeester Bickerstraat 4. En daarna fungeerde het pand zelfs nog een tijd als fietsenopslagplaats voor de gemeente Diemen. Pas eind jaren zestig, begin jaren zeventig, toen de plannen van het huidige winkelcentrum bekend werden, kwam de sloophamer te voorschijn.

In het nieuwe onderkomen op nummer 5 ging mevrouw Gelderman een compagnonschap aan met Ton van Hecke. Door de samenvoeging van de twee zaken zou het werk voor haar alleen te veel zijn. Wel hoopte de familie dat ze hier voor langere tijd hun nering mochten uitvoeren. Hans: "Het was een gezellige buurt. Iedereen kende iedereen en er gebeurde weinig sensationeels, behalve in het café naast ons, waar wel eens iemand dronken de deur uit waggelde."

Weinig ruimte

De winkel was gelegen in een soort portiek en in het pand woonden vier gezinnen. Het gezin-Gelderman bestond uit vier personen, moeder en drie zonen, die elk hun plek in huis nodig hadden. Het was een kleine woning, waarin de voorkamer eigenlijk als winkel fungeerde. Men kwam binnen via een kleine, smalle gang waar een toilet en werkkast was. Dan was er een deur naar de kelder waar de voorraad stond. Achter in de gang liep je direct de keuken in en rechts was de zeer kleine woonkamer. Er stonden links en rechts twee ingebouwde kasten, waartussen het bed van mevrouw Gelderman er in de lengte opgeklapt stond. Hans: "Mijn moeder kon pas naar bed als wij naar bed waren. Alles was precies zo aangepast dat we overdag zoveel mogelijk de ruimte konden benutten. Achter de keuken was een smal kamertje waar ik met mijn jongste broer sliep. Daarachter nog een smalle kamer waar het bed van mijn oudste broer stond."

Buren

Boven de familie Gelderman woonde de familie Neve. De heer des huizes werkte bij een sloopbedrijf aan de Weespertrekvaart.

Links van de familie Gelderman was de slagerij van Jongbloed en later Arie Havekotte. Als de bestelwagen voor de slagerij gearriveerd was, droegen de mannen op hun rug een halve geslachte koe de slagerij in en hingen deze aan een haak. Slager Jongbloed, in zijn witte schort met zijn handen op de rug, posteerde zich voor de deur en hield alles nauwgezet in de gaten. Het vlees werd koel gehouden met grote ijsblokken, die in jute zakken aangeleverd werden. Jongbloed beende het vlees achter de toonbank uit. Boven de winkel van Jongbloed woonde de familie Van Haafden. Rechts van de familie Gelderman zat het café 't Straatje van Koos Krommenhoek. Zijn zoon Koos zou later furore maken als de zanger Koos Alberts.

Snoep

Omdat Gelderman ook snoep verkocht, wipten de kinderen van de nabijgelegen rooms-katholieke *Mariaschool* graag even de winkel binnen. Muntrop voor een cent, trekdrops, spekkies. Of koekkrumels uit het *Verkade*-blik. Allemaal in trek bij de kinderen. Minutenlang konden de kinderen achter in de winkel treuzelen bij de houten bak vol snoep, een soort letterkast met allerlei vakjes. De prijzen van al dat lekkers liepen uiteen van 1 tot 5 cent. En wie weinig geld had, maar wel een beetje brutaal was, probeerde het wel eens anders. Hans: "Ja, die kleine diefstallen zijn van alle tijden en we wisten het echt wel. Als het te vaak gebeurde, mochten ze een poosje de winkel niet meer in. Ze waren meestal dan met z'n drieën. Ze keken welk vakje leeg was en vroegen dan: 'Meneer, zijn er nog trekdrops?'. En als je die dan uit de voorraad ging halen, hadden ze hun zakken al gevuld

Advertentie 1946

MET EEN KAARSJE

behoeft U niet te zoeken
want iedereen weet, dat
het beste adres voor

**Kruidenierswaren,
prima Kaas en
fijne vleeschwaren**

te vinden is in de

•

**Burg. Bickerstraat 4
H. W. A. GELDERMAN**

Bij Végé-kruidenier
kopen is voordeliger

Diverse fijne koeksoorten en chocolateriën

WED. GELDERMAN

Burg. Bickerstraat 4 Diemen Telefoon 54705

Advertentie 1955

voordat je terug was. Als ik ze weggestuurd had, verplaatsten ze hun werkterrein naar de winkel van Rentzenbrink aan de Prins Hendrikkade." Hans vervolgt: "Mevrouw Rentzenbrink was slechtziend, dus probeerden ze het daar. Ze moesten er wat verder voor lopen, maar de kans op succes was groter."

Ouderen

Maar niet alleen de kinderen vroegen af en toe alle aandacht, er waren ook volwassenen die vaak hun portie aandacht claimden. Buiten de openingstijden om kwamen ze vaak achterom. Vooral in de jaren vijftig toen gas en licht nog op muntjes werkten, was het vaak raak. De houdbaarheid van het muntje hield geen rekening met de openingstijden van de winkel en veel mensen hadden geen geld om de muntjes op voorraad te houden of ze vergaten het simpelweg.

Hans: "Officieel waren we open van 8 tot 18 uur en vrijdagavond tot 21 uur. Maar daar hield niemand zich aan. Vaak kwamen de mensen 's morgens om 6 of 7 uur als ze een gas- of lichtmuntje nodig hadden. De achterdeur stond altijd open. Ze liepen achterom via de veranda om even snel een muntje te halen; ook in de avond als het licht uitviel. En omdat ze er toch waren, namen ze direct maar wat boodschappen mee. Op vrijdagavond stapte steevast mevrouw Van Schaik binnen. Altijd om vijf voor 9, als mijn moeder er een werkdag van 13 uur op had zitten. Ze ventileerde dan, hangend over de toonbank, al haar verhalen. Ze bleef daar zeker tot na tien uur kletsen. Mijn moeder was natuurlijk doodmoe en wilde sluiten. Maar mevrouw was een goede klant, dus moest je je dit maar laten welgevalen."

Boodschappenjongen

De winkel van Gelderman werd bevoorradt door groothandel Végé. Hans: "Een keer per week kwam de auto van de firma Helmers uit Weesp de zaak bevoorraden. Er werd met de hand gelost en alles ging met een glijbaan naar beneden het magazijn in. Precies op dezelfde manier ging de lege emballage weer retour. Je stond dan met vier man op een rij en zo vulde je het magazijn aan."

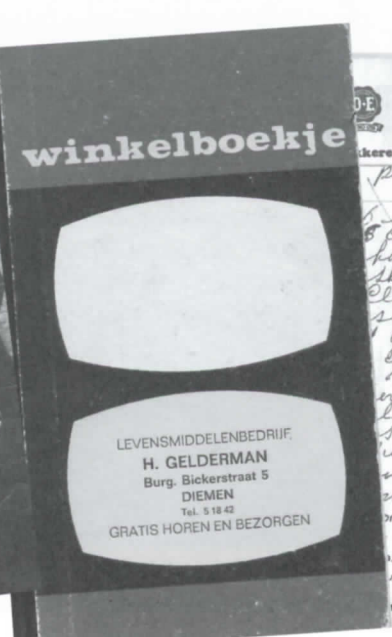
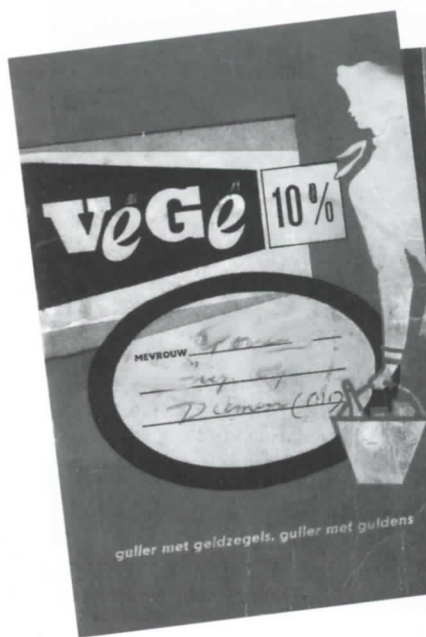
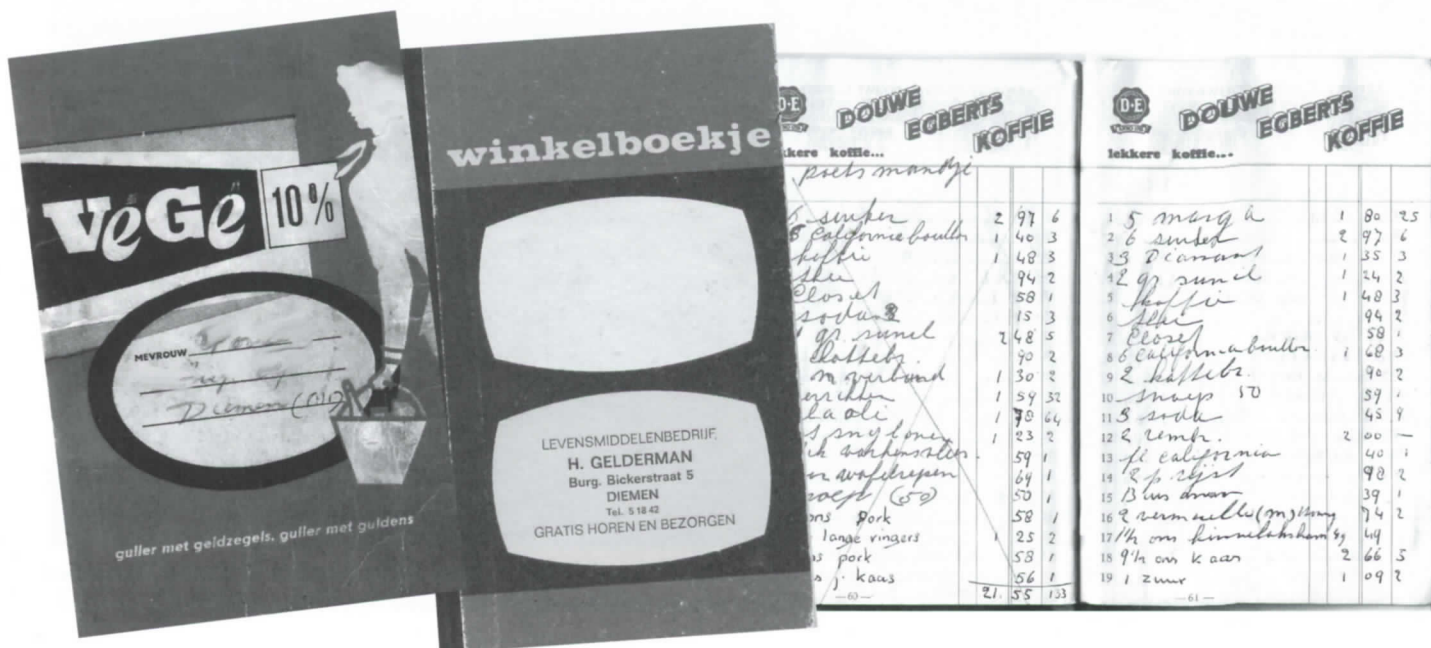
Al op jonge leeftijd van haar zoons betrok moeder Cor hen bij de zaak. Hans: "Dat was niet echt de hobby van mijn broers, maar ik vond het prachtig." Als een klassieke boodschappenjongen

fietste hij naar de adressen door het dorp, op een transportfiets met de mand voorop. Dat bleek niet altijd ongevaarlijk. Toen een stel opgeschoten jongens een stok in zijn voorwiel staken, vloog Hans over de kop en belandden alle boodschappen op straat. Beteuterd thuisgekomen kreeg Hans ook nog eens op zijn kop van zijn moeder. Hans: "Tsja, de klant bleef koning en de boodschappen moesten hoe dan ook afgeleverd worden."

Hans in de zaak

Ondertussen haalde Hans zijn diploma's voor de winkel en werkte hij twee jaar bij Jac. Hermans. In 1963 kwam Hans in de zaak van zijn moeder. 18 jaar oud, een echte jonge ondernemer, vol ideeën en vooral werklust. De samenwerking met Van Hecke zegde hij op. Hans stelde zijn grenzen. Waar zijn moeder door de nood gedwongen de winkel als een soort continubedrijf moest bestieren, stelde Hans meteen paal en perk aan de openingstijden. De winkel was vanaf nu op tijd open en dicht en op dinsdagmiddag bleef de zaak gesloten.

DOUWE EGBERTS KOFFIE		lekkere koffie...	
1	5 marg h	1	80 25
2	6 suidel	2	97 6
3	33 P. canaan	1	35 3
4	12 99 suidel	1	24 2
5	helle	1	48 3
6	helle	1	94 2
7	bloes	1	58 1
8	6 californie boudh	1	68 3
9	2 helle	1	90 2
10	suidel 170	1	59 1
11	3 suidel	1	45 9
12	2 comb.	2	00 -
13	1 californie	1	40 1
14	2 p. suidel	1	98 2
15	Blus dman	1	39 1
16	2 suidel (m) suidel	1	74 2
17	1/4 om suidel (m) suidel	1	44 1
18	9/16 om kaan	2	66 5
19	1 zuur	1	09 2
21	55	133	

Jeanne Duijvekam was 14 jaar toen ze in de winkel kwam werken. Ze had veel plezier in haar werk. Ze had het goed naar haar zin bij mevrouw Gelderman en ook met de baas had ze een goede klik. Zo goed zelfs dat het tot een huwelijk kwam en Hans en Jeanne nu samen de winkel voortzetten.

Boodschappenboekjes

Het is bijna niet meer voorstelbaar, maar de wekelijkse boodschappen werden met de hand bijgehouden in boodschappenboekjes. Al naar gelang hun financiële situatie, betaalden de klanten altijd achteraf, per week of per maand. Op donderdagmorgen noteerde Hans bij de klanten aan de deur hun boodschappen. In de avond werden de bestellingen dan klaar gezet en op vrijdag werden ze bezorgd. Heel vaak stuurde moeders een kind even tussendoor om een boodschap. Jeanne: "Die werd dan

opgeschreven in het 'Zwarte Boek'. Naam erbij en zo werd de administratie bijgehouden." Boven de winkel woonde mijnheer Neve, die zijn kleindochter Patty tijdelijk in huis had. Patty zag de manier van boodschappen doen. Dagen achter elkaar haalde ze een grote hoeveelheid snoep. Ze zei dan: "Op rekening van opa." Op straat deelde ze het snoep royaal met haar vriendinnen. Toen opa Neve aan het eind van de week de rekening onder ogen kreeg, betaalde hij lachend, maar uiteraard was deze manier van boodschappen doen voor Patty wel voorbij.

Kerstpakketten voor Verkaik

Met Sinterklaas en Kerstmis stelden Jeanne en Hans mooie pakketten samen voor Diemense bedrijven zoals *Helsloot* en *Verkaik*. Jeanne: "Soms wel 100 stuks. We besteedden veel aandacht aan een mooie verpakking en lieten zelfs speciaal papier drukken. En dan kwam *Verkaik* met de bemodderde vrachtwagen van hun grondverwerkingsbedrijf de pakketten ophalen. Daar gingen de pakketten, in spierwit papier, boven op de nog vochtige zwarte aarde. Nee, de grondwerkers keken niet zo nauw."

Winkelcentrum

Hans en Jeanne bleven nog zes jaar in de winkel in de Burgemeester Bickerstraat. Toen de plannen voor een nieuw winkelcentrum in de jaren zestig concreet werden, zetten zij na veel wikken en wegen de grote stap. Met een nieuw gemeentehuis, politiebureau en brandweerkazerne, nieuwe woningen en een modern winkelcentrum kreeg Diemen daarmee een nieuwe centrum. De oude mevrouw Gelderman opende de winkel aan het Claes van Maarsenplein officieel op 1 oktober 1969. Een prachtige, moderne en ruime winkel. Heel veel bloemstukken van klanten met de beste wensen. Veel van hen kwamen even persoonlijk langs. Zelfs de *Diemer Harmonie* bracht een muzikale groet.

Hans: "De zaak liep voortreffelijk en het was heerlijk om verse producten van onder andere een slagerij, groenteman en bakkerij te kopen; alles van geweldige kwaliteit."

Maar hoe modern de nieuwe opzet ook was, wat bleef was het goede van het oude: De persoonlijke aandacht die veel Diemenaren op prijs stelden en die het winkelen gezelliger en leuker maakte.

Op 28 februari 1988 stopten Jeanne en Hans met de winkel waar ze beiden altijd met zoveel plezier hebben gewerkt.

Met dank aan Jeanne en Hans Gelderman voor het beschikbaar stellen van het beeldmateriaal.

JAN BLOKKER JR: “HET IS NIET UIT TE SLUITEN DAT MIJN VADER OOI T HEEFT BEWEERD DAT DIEMEN DE LELIJKSTE PLAATS VAN NEDERLAND IS.”

Taco ten Dam

“Diemen is de lelijkste plaats van Nederland.” Dat schreef Jan Blokker al vele jaren geleden waarschijnlijk in een van zijn vele columns voor *De Volkskrant*. Wat is dat toch met Diemen dat blijkbaar zo’n enorme indruk maakte op een gevreesd columnist dat hij het dorp als voorbeeld van een lelijke plaats wilde stellen? Ik ging op zoek naar een antwoord en vond uit dat het allemaal niet zo diepzinnig was. En constateerde tegelijk dat Diemen ongelooflijk belangrijk is geweest voor het aanwakkeren van het religieuze vuur in de puber Gerard van het Reve. En verder hoe een melodietje en een paar simpele woorden Diemen-Zuid als geen andere plaats in Nederland een plekje veroverde in de hoofden van miljoenen Nederlanders en voor altijd deel uitmaakt van het collectieve geheugen van Nederland. Lelijk of niet. Ook dankzij en ondanks Jan Blokker.

Silvester Zwaneveld

De zoektocht naar het gewraakte citaat van Jan Blokker senior loopt al snel dood. De columns van Blokker zijn niet gearchi-veerd en alleen al daarom is het onmogelijk op een trefwoord te zoeken. Velen weten dat Blokker ooit “Diemen de lelijkste plaats van Nederland” noemde, maar niemand weet waar of wanneer. Zo citeerde Marinus van Dijk, als woordvoerder van de *Winkeliersvereniging Diemerplein*, de woorden van Blokker. Daarna volgde, wat zoveel Diemenaren doen, de ontkenning en de opsomming van de vele voordelen van het wonen in Diemen. Maar ook buiten Diemen gaat de mare rond. Cabaretier Silvester Zwaneveld mocht onlangs in Quest zijn lelijkste plek van Nederland noemen: “Ik denkt dat Diemen heel erg in de buurt van de lelijkste plek komt.” De nuance bij deze opmerking kan zijn dat de redactie van Quest zetelt aan de pittoreske Dalsteindreef in... Diemen.

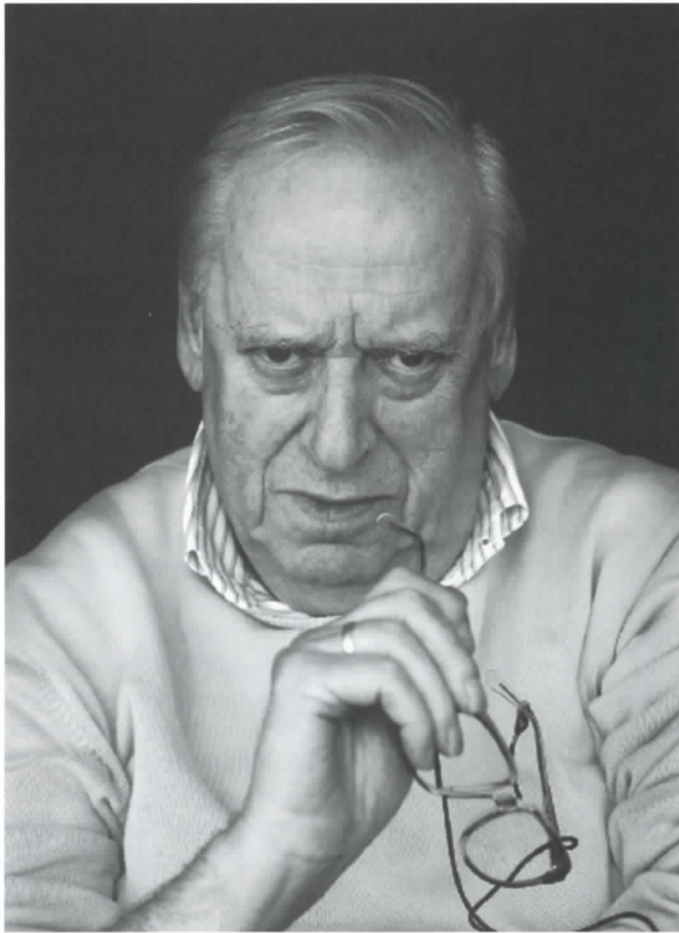
Op weg naar Friesland

Terug naar Jan Blokker die in 2010 op 83-jarige leeftijd overleed. Het lijkt erop dat het Diemens geheim is meegegaan in zijn graf. Desgevraagd weet zoon Jan niet of zijn vader ooit gesteld heeft dat Diemen de lelijkste gemeente van het land is. Diemen is in ieder geval nooit een groot item geweest in het gezin Blokker. Jan junior geeft wel aan dat het best zou kunnen dat zijn vader het ooit heeft beweerd, want: “Mijn vader hield niet van Diemen. In de jaren zestig en de eerste helft van de jaren zeventig reed hij wekelijks over de snelweg (die toen nog dwars door uw gemeente heen lag) in de richting van zijn buitenhuisje in Friesland. De snelweg deed Diemen geen goed en het is dan ook een geluk te noemen dat er een rondweg rond Amsterdam is gekomen. Sindsdien reed mijn vader van de A10 naar de A6. Ik sluit niet uit dat hij van dat moment af Diemen überhaupt nooit meer heeft aanschouwd.”

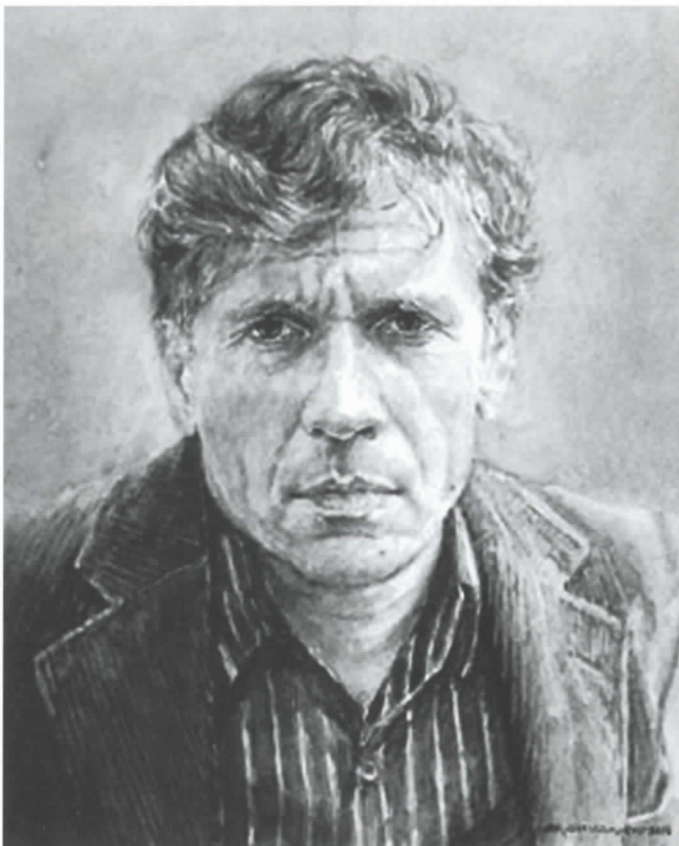

Jan Blokker reed met tegenzin over de snelweg door Diemen. De jonge Gerard van het Reve wandelde in zijn jeugd heimelijk van Betondorp naar de Sint Petrus' Bandenkerk aan de Hartveldseweg om diensten bij te wonen “te midden van die mensen die erg vrolijk waren” (foto Pete Pronk, 1975, coll. HKD)

Jan Blokker

Portret van Gerard Reve (schilderij van Arjan van Gent)

Fileleed

Het zat dus toch wel iets dieper bij Jan Blokker. Columnisten overdrijven graag, zijn ook mensen en delen graag af en toe een tikje uit. Diemen kreeg een tikje van de gevreesde columnist die daarmee zijn wekelijkse frustratie, fileleed in Diemen, zachtjes botvierde. Geërgerd om zich heen kijkend bleef zijn blik in de jaren '70 rusten op die grauwe grijze vangrail met opgehoopt vuil langs de Muiderstraatweg, met aan de overkant van de Weespertrekvaart een decor van dichtgespijkerde huisjes aan de Prins Hendrikkade. Jan Blokker besloot Diemen te straffen in zijn column. Met een beetje overdrijving. De hyperbool zat Jan Blokker in het bloed: Diemen was de lelijkste plek van Nederland.

Nescio, Gerard Reve en Sint Petrus' Banden Kerk

Misschien was Blokker milder voor Diemen geweest als hij had geweten van de connectie van Gerard Reve met de katholieke kerk van Diemen. Blokker werkte samen met Gerard van het Reve in het toentertijd zeer omstreden VARA-programma "Zo is het toevallig ook nog eens een keer" en citeerde de volksschrijver graag. Op zijn wekelijkse ritjes naar Friesland passeerde hij talloze malen "het lelijke kerkje van Diemen", zoals Nescio dat noemde. Blokker had ongetwijfeld met andere ogen gekeken naar de Sint Petrus' Bandenkerk aan de Hartveldseweg als hij had geweten dat de religieuze gevoelens van de diep ongelukkige puber Gerard in de jaren '30 daar waren ontloken. Hier was de jonge Gerard heimelijk op weg naar de kerk om zich te mengen onder de Diemense katholieken, terwijl vader Van het Reve thuis in Betondorp "Das Kapital" herlas of rode liederen over achtergestelde arbeiders zong. Gerard van het Reve woonde sinds 1924 in de Watergraafsmeer, in Betondorp wel te verstaan. Een van zijn vroegste herinneringen was de zondagse wandeling met zijn grootvader, Kornelis Doornbusch, naar "het nabijgelegen Diemen, waar hij in het café bij de brug een borrel dronk. Ik kreeg een zekere koeksoort, die 'korstje' heette." Erg gelukkig was Gerard overigens niet in Betondorp (de "Cementwijk" genaamd in "De Avonden"). In 1963 kenschetste hij de buurt met de woorden: "Laat elke hoop varen, gij die hier opgroeit."

Vrolijke Diemense katholieken

Gerard Reve ontsnapte af en toe aan de benauwenis van het ouderlijk huis in de Ploegstraat 57 door een bezoek aan de Sint Petrus' Banden Kerk in Diemen. De in 1966 tot het rooms-katholicisme bekeerde volksschrijver liet het als volgt optekenen: "Later ging ik stiekem naar de grote negentiende-eeuwse kitschkathedraal in Diemen. Ik hoorde die gezangen en die mensen die erg vrolijk waren, lachten. Ik dacht dat godsdienstigen voortdurend schuldbesef hadden en moesten wenen. De katholieke kerk is er voor iedereen. Je mag socialistisch zijn, alles mag."

Nogmaals, zou Jan Blokker milder zijn geweest en Diemen misschien wel een prachtige plek zijn gaan vinden met deze kennis? Per slot van rekening had Blokker altijd een favoriete passage van Gerard Reve paraat als symbool van Hollandse hogere eenvoud van geest. Reve beschrijft dat hij het liefst alleen eet, achter een jute gordijn en zijn bord op een oude krant.

Imago Diemen

Natuurlijk kent de gemeente Diemen het verhaal dat Diemen niet als sexy bekend staat al langer. Ruud de Kort, coördinator Communicatie van de gemeente Diemen: "Over 'lelijkste' heb ik

betrekkelijk weinig gehoord, maar het is wel zo dat we vaak als saai, rommelig, niet interessant worden gezien.”

Michiel Romeijn bevestigde het beeld in 2009 weer eens in een vermakelijke *Jisketfet*-sketch. Zo karakteriseerde hij een plaats in het Amerikaanse Arizona waar Indianen zich hopeloos verveelden omdat er echt helemaal niets te doen was met het beeld: “Zeg maar, een soort Diemen.” Ruud de Kort weer: “Ons imago bij niet-Diemenaren biedt ruimte voor verbetering, om het maar zo te zeggen.”

Ook de politiek wist dat. Op initiatief van het CDA beloofde de gemeenteraad in 2007 zich in te spannen om het imago van Diemen te verbeteren. De afdeling *Communicatie* analyseerde de beschikbare recente gegevens van burgers en bedrijven en deed kwalitatief onderzoek onder belangrijke betrokkenen. Hoe keken bijvoorbeeld raadsleden, ambtenaren, Amsterdamse vertegenwoordigers, ondernemers binnen en buiten Diemen, ouderen, jongeren en persvertegenwoordigers tegen Diemen aan? Welk beeld van Diemen had elke afzonderlijke doelgroep?

Geen Almere of Amsterdam

Zeker in de jaren '80 en '90, toen de nieuwbouwwijken in het zuiden en noorden van Diemen ontstonden, kon het de (nieuwe) inwoners van Diemen weinig schelen wat buitenstaanders ervan vonden. Zij waren niet zo bezig met de uitstraling van hun woonplaats. Zij wilden niet naar Almere, maar dichterbij Amsterdam blijven. In Diemen vonden zij een goede, ruime woning, die onhaalbaar was in Amsterdam. Diemen was wat saai en meer horeca was dringend gewenst, maar zij waren dik tevreden over het wooncomfort. Diemen gaf een goed woongevoel en Amsterdam was dichtbij. Dan mocht iemand van buiten Diemen zich alleen oriënteren op wat hij zag zoals Jan Blokker dat had gedaan, de inwoner van Diemen voelde zich helemaal happy. Hij verlangde zeker niet het Amsterdam van de Bijlmer, Osdorp, Slotervaart, Buitenveldert, de Transvaalbuurt, de Admiralenbuurt waar Jan Blokker geboren was en al die andere Amsterdamse wijken die qua wooncomfort niet konden tippen aan Diemen. Hier waardeerde hij behalve het prettige woonklimaat de goede bereikbaarheid, het dorps karakter met ruimte en rust, het bloeiende verenigingsleven, de korte lijnen en de mindere anonimiteit dan in de grote stad.

Inwoner als ambassadeur

Intussen dealt de gemeente met het imago en het gewenste imago van Diemen. Men doet geen gekke dingen, geen grote reclamecampagnes (“Diemen heeft het!”), maar stimuleert de ambassadeursrol van de Diemenaar. Door hem te laten praten over het goede wonen, de ruimte en het nabije groen. Over de toegenomen horecabedrijvigheid in het vernieuwde winkelcentrum, in de Arent Krijtsstraat, aan de Hartveldseweg en de Muiderstraatweg. Over *sv Diemen* als succesvolle voetbalclub. Over de *Diemer IJclub*. Over een boeiend verleden dat jaar in jaar uit naar voren gehaald wordt door de *Historische Kring Diemen*. Was het niet

Michiel Romeijn

oud-burgemeester Bob de Hon die ons telkens weer, gevraagd of ongevraagd, herinnerde aan het wetenschappelijk bewezen feit “dat Diemen ouder was dan Amsterdam”? Over het populaire *Diemer Festijn* en het *Loswalfestival*. Over het *Diemberbos* en de vele prachtige doorkijkjes die Diemen rijk is. En over de zaken waar nooit of zelden in Diemen over werd gesproken: een dramatisch oorlogsverleden met het afbreken van een hele woonwijk, maar ook een oorlogsverleden met een absolute heldenstatus voor de verzetsmensen die in Diemen de druk van *Vrij Nederland* mogelijk maakten en een raadhuis in Diemen dat midden in de oorlog grote delen van het verzet aanstuurde.

Ajax en Diemen

Diemen herbergde in de loop der jaren voor lange of korte tijd *Ajax*-spelers. Voor de jongens en de mannen die gewend waren altijd in de schijnwerpers te staan, was het een verademing in alle rust normaal hun boodschappen te kunnen doen. Veel Diemenaren kennen de beelden: Een kuierende Stefan Petterson en zijn gezin door het Diemense winkelcentrum; Edgar Davids een beetje lummelend bij de groenteman; Gerald Sibon ongehinderd in boeken neuzend bij boekhandel *Vanderhoef* (hij las

Ook op de terugweg naar Amsterdam kon Jan Blokker niet genieten van de weg dwars door Diemen. Lelijk, was zijn oordeel (foto Gemeentearchief Diemen)

De Schelpenhoekflats tegenover het zwembad zijn een mooi voorbeeld van moderne architectuur in Diemen-Zuid. Parool-columnist en architectuurkenner Hooft zag deze ontwerpen van Alberts & Van Huut over het hoofd (foto Wiard Krook)

Danny Blind als voorleesvader in Diemen-Noord (foto Gerrit Hols, coll. HKD)

meer dan “De ontvoering van Heineken”); Dani CD’tjes kopend bij de *Music Store* (om deze vervolgens te hard af te spelen in zijn flat); Andy van der Meyde hangend bij de bloemenkiosk van zijn schoonvader in het winkelcentrum; de lange Nwankwo Kanu in een onogelijk klein autootje en Frank Rijkaard en John van ’t Schip in een veel luxere auto, ongestoord tankend bij het benzinestation bij het winkelcentrum; en Daley Blind in alle rust opgroeïend op een Diemense basisschool met voorleesvader Danny. Ook Sören Lerby, Frank Arnesen en Ronald Koeman hebben een uitstekende herinnering aan hun tijd in Diemen. Hoewel Lerby het wel eens benauwd had omdat in het flatgebouw aan de Martin Luther Kinglaan ook trainer Ivic woonde waardoor Lerby geen verkeerde stap kon zetten. En HKD-voorzitter John Cuijpers fungeerde als intermediair tussen de postbode en Marco van Basten door postpakketjes in ontvangst te nemen.

Zlatan

Zelfs Zlatan kan in zijn biografie niet voorbij gaan aan zijn Diemense periode. Vrijgezel Zlatan moest enorm wennen aan Diemen-Noord na de gezelligheid in Malmö. Hij voelde zich in zijn beginperiode bij *Ajax* soms verre van gelukkig in zijn minimalistisch ingerichte woning. In de vierkamerwoning leefde hij vooral in het computervertrek, waar een enorme breedbeeldtelevisie voor zijn spelcomputer domineerde. Aan de muur hangt een ingelijste editie van “*La Gazzetta dello Sport*” met een gesigndeerde foto van Maradona in het tenue van *Napoli*. Zlatan toen: “Heb ik geruïld tegen een shirt van mij, haha. Kun je dat geloven? Mijn shirt dat net zoveel waard is als een gesigndeerde foto van Maradona... Ik denk dat degene met wie ik heb geruïld heel veel spijt heeft gehad.” Maar nadat hij twee keer gescoord heeft in een *Champions League*-wedstrijd moet hij eerst een felicitatieboodschap van de deur van zijn rijtjeshuis in Diemen-Noord pulken.

Lange Frans en Baas B: “Mee naar Diemen-Zuid”

In 2005 zetten twee twintigers uit Diemen-Zuid hun woonplaats in één klap op de Nederlandse kaart. Van Klein Kuttingen (meest zuidelijke punt van Nederland) tot Rottumerplaat (noord) en van Sint Anne Ter Muiden (west) tot Langakkerschans (oost) zong heel Nederland het lied over “Diemen-Zuid”. Een enkeling was er ooit geweest, maar de melodie haakte en het refrein zette zich meedogenloos in het hoofd van miljoenen medelanders. Wat Frans Frederiks (1980) en Bart Zeilstra (1982) werkelijk deden, was het faceliften van het beeld van het opgroeïen in de nieuwbouwwijk. De jongeren van alle Diemen-Zuid’s in heel Nederland herkennen zich daarin.

Het ging even niet over de valse romantiek van de lichtjes op het Leidseplein, de bloemen voor de ramen in de Jordaan of de Amsterdamse grachten in de “mooïste stad van het land”. Frederiks en Zeilstra raptten over het opgroeïen in de nieuwbouwwijk met woonerven en allemaal dezelfde huizen met veel ruimte en een relaxte sfeer. In 1979 was Amsterdam-Noord nog het landelijke symbool voor de verveling van de jeugd die Harry Slinger met *Drukwerk* vormgaf met “Ik verveel met zo in Amsterdam-Noord”. Maar Lange Frans en Baas B zongen over andere dingen: Diemen-Zuid stond symbool voor genieten van het leven in de nieuwbouwwijk. Waar de jeugd van Amsterdam-Noord rond 1980 nog passief bleef hangen in het gemopper over het ontbreken van een bioscoop en een kroeg in Amsterdam-Noord, genoot de jeugd van Diemen-Zuid rond 2000 volop van het stadse leven in Amsterdam en ging daarna relaxt terug naar

Diemen-Zuid. Met een ontwapenende openheid: "Ga mee naar Diemen-Zuid, want je ziet er lekker uit." In het nummer "Dit moet een zondag zijn" zingen Lange Frans en Baas B over alle mogelijkheden voor een mooie zondag: Strand, zee, shoppen in de stad, maar de mooiste optie is toch Diemen-Zuid: "Wat dacht je van een barbecue met iedereen in Diemen?"

Beste topografische nummer

"Mee naar Diemen-Zuid" is inmiddels een klassieker die de top 9 van de *Topografische muziekcanon van Nederland* in 2012 met ruime voorsprong aanvoert. De jury (van deze overigens niet serieus bedoelde canon in *de Volkskrant*) roemt het vermogen van de rappers om "in deze crisistijd een ingedutte voorstad de glans van een wereldstad te geven." De typering lijkt overdreven, maar is niet onaardig. Voor de inwoners van Diemen, van oud tot jong geldt immers dat het gevoel bij Diemen goed is. De buitenstaander kijkt en ziet, maar kijkt vaak niet goed en voelt zeker niet. Zoals ook vorig jaar *Parool*-columnist Ronald Hooft die met de Watergraafsmeerse schooljeugd meeliep in de Diemense *Avondvierdaagse*. Mijmerend voor de start van de wandeling tekende hij in zijn column op niet onder de indruk te zijn van Diemen. Ironisch genoeg bevond Hooft zich tegenover het flatgebouw in Schelpenhoek in Diemen-Zuid dat ontworpen is door het beroemde architectenbureau van *Alberts & Van Huut*. Architecten die wereldfaam verwierven als de promotors voor het organische bouwen. Ze zijn met name beroemd geworden door het ontwerp voor het hoofdkantoor van de *NMB-bank* (nu *ING-bank*) uit 1987 in Amsterdam-Zuidoost en het kantoor van de *Gasunie* in Groningen.

Politici en nog meer columnisten in Diemen-Zuid

Ronald van Raak, kamerlid van de *Socialistische Partij (SP)*, hekelde eind mei 2012 in het *NRC-Handelsblad* de linkse grachten-gordelelite van Amsterdam, "die zichzelf voor kosmopolitisch houdt, maar bang is voor Diemen-Zuid."

In zijn dagelijkse "Voetnoot" op de voorpagina van de *Volkskrant* vond de schrijver Arnon Grunberg daar wel wat in zitten. "Ze gaan wel op safari naar Afrika, maar durven niet te kijken hoe de mensen in Diemen-Zuid leven. Een reisbureau zou mensensafari's naar Diemen-Zuid moeten organiseren."

NRC-columnist Hassan Bahara bezat niet het vermogen de beeldspraak te herkennen in de woorden van het *SP*-kamerlid en nestelde zich daarop korte tijd op het terras van *Het Wapen van Diemen*, precies de plek waar de *Parool*-columnist zijn beperkte observaties had gedaan. Bahara noteerde de woorden van een paar toevallige Utrechtse bouwvakkers op het terras als authentiek Diemen-Zuid en zag ook niet, net als zijn *Parool*-collega, de architectonische creatie 20 meter voor zijn neus. Wat is dat toch, die enorme aantrekkingskracht van Diemen op beroemde schrijvers, columnisten van alle kranten, artiesten en nu ook politici?

Voetnoot Nostalgie

'Goede filosofen stellen vragen. Goede politici geven antwoorden', zei *SP*-ideoloog Ronald van Raak zaterdag in *NRC Handelsblad*. Wat waren Van der Raaks antwoorden? Veel ging over privatiseringen en 'graaiers'. Niets over Europa, vrijwel niets over energie. De *SP* wil het egoïsme bestrijden. Een kerk zonder Jezus, de *SP*.

Het interessantste wat Van Raak zei was dat Nederlandse kosmopolieten bang zijn voor mensen uit Diemen-Zuid. Daar zit iets in. Wel op safari naar Afrika gaan, maar niet durven kijken hoe de mensen in Die-

men-Zuid leven. Een reisbureau zou mensensafari's naar Diemen-Zuid moeten organiseren.

En de leukste uitspraak van Van Raak luidde: 'Postbodes zijn wegwerpwerknemers geworden.'

Ik ben tegen wegwerpwerknemers, maar ik vrees dat Van Raak eveneens tegen technologie is die bepaalde beroepen doet uitsterven. Het liefst zou de *SP* de tractor verbieden, zodat de ploeg weer ingezet kan worden. Het reëel existierende socialisme bestaat voornamelijk uit nostalgie.

Arnon Grunberg

Ruud de Kort, coördinator Communicatie van de gemeente Diemen: "Het is opvallend dat we juist genoemd worden door columnisten omdat we zo dicht bij Amsterdam liggen. Ten opzichte van onze grote broer zijn we in de meeste opzichten ook minder positief te beoordelen, zeker voor mensen die met Amsterdamse blik kijken. Alleen... wij doen niet mee met die wedstrijd. Wij kijken naar onze eigen kwaliteiten en zien dan vooral erg tevreden bewoners en dragen dat uit."

Zlatan schrijft ook over Diemen in zijn biografie

Lange Frans en Baas B: "Mee naar Diemen-Zuid" (coll. Taco ten Dam)

"de Volkskrant" 23 mei 2012

OVER KRAAKPARADIJSJES IN OUD-DIEMEN EN DIEMEN-ZUID

Ellen van Meurs

Ingekapseld in de nieuwbouwwijk Diemen-Noord ligt nog een plukje eeuwenoud Diemen: een kapel, een kerkhof, waar vanaf de jaren '70 niet meer begraven wordt, een voormalige boerderij, een pandje waarin vroeger een kruidenierswinkelje gevestigd was en een straatje met als nieuw ogende oude huisjes. Je bent er zo doorheen, er heerst een doodse sfeer. De ramen zijn vaak geblindeerd en er staat regelmatig een woning te koop. Bijna veertig jaar geleden was Oud-Diemen het enige historische en pittoreske stukje dat er van het 'lelijkste' dorp van Nederland nog over was: Een groepje huizen bij een schilderachtig kerkhofje, rondgestrooid volgens een planologie waarin God zelf de hand moet hebben gehad, zo mooi, aldus krakers Wilma Kalse en Aad Zwaard in 1974. De pandjes waren toen al dichtgetimmerd want de gemeente Diemen had andere plannen...

Voorgeschiedenis

In 1959 ging de gemeenteraad van Diemen akkoord met een structuurplan, opgesteld door de stadsrandcommissie zuid en zuidoost, agglomeratie Amsterdam. In grove lijnen werd uiteengezet dat Diemen-Zuid voor woningbouw bestemd was en Diemen-Noord voor lichte industrie. Dit besluit zou nog een lang staartje krijgen.

In 1966 begon de gemeente met het opkopen van de grond van de Diemense boeren. In Diemen-Noord werd er een flinke prijs betaald (9 miljoen gulden) voor de grond en huizen omdat er een industriegebied zou komen. De gemeente ging er vanuit dat het bedrag wel zou worden terugverdiend. Het milieuoactivisme vierde echter hoogtij en de Diemense Groenen hadden zich georganiseerd in een actiegroep (met als voorzitter Bert

Roest) dat als doel had Diemen-Noord groen te houden. Tegelijkertijd bleek in 1973 uit een rapport van het *Centraal Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf* dat industrie in Diemen-Noord geen haalbare kaart was. Er waren te weinig bedrijven die interesse toonden om zich hier te vestigen. De oplossing was om woningen te bouwen zodat toch zoveel mogelijk geld kon worden terugverdiend. De gemeente wilde bij het toekomstige stratenplan en woningtype niet gehinderd worden door de bestaande bebouwing en zag bovendien niet de waarde van de oude panden in. Zo ontstond er een spanningsveld waarin de Diemense Groenen juist zoveel mogelijk trachten te behouden. Daarbij stonden de meeste opgekochte panden al leeg, overgeleverd aan weer en wind. Restauratie zou alleen maar heel veel geld extra kosten.

In 1972 wilde B & W van het *Actiegroep tot Behoud van Oud-Diemen* weten of het wel de moeite waard was Oud-Diemen te behouden. Er kwam een rapport van de heer J.A. de Zwaan van de *Bond Heemschut*, waarin stond dat de boerderijen *Vredehof* en *Zeldenrust*, het oude kerkhof en de Ouddiemerlaan in hun totaliteit het waard waren te behouden. Het rapport van de heer H. Janse, hoofdarchitect bij de *Rijksdienst voor de Monumentenzorg*, noemde eveneens het kerkhof en boerderij *Vredehof*, met daarbij het pandje Ouddiemerlaan 535 (met rieten dak), het voormalig kruidenierswinkelje van de weduwe Van der Roest. Dit laatste huisje en boerderij *Vredehof* zouden worden opgemeten in opdracht van de *Stichting Historisch Boerderij Onderzoek*.

Op 1 februari 1973 verschijnt de *Diemer Courant* met op de voorpagina de kop: "Grote nederlaag college B & W. Diemen-Noord niet onder het zand." Op de raads-

vergadering van de 25ste januari daarvoor werden er namelijk 5183 adhesiebetuigingen van de *Actiegroep Diemen-Noord Groen* aan burgemeester J.H. Strumphler Tideman overhandigd. Met name de raadsleden W. Vedder (*PSP*) en C. Vedder (*Prot. Chr. Blok*) wisten de raad te overtuigen Oud-Diemen niet te slopen. De wens en het welzijn van de bevolking moesten gerespecteerd worden. Burgemeester Tideman, die tijdens de vergadering nog opmerkte dat een industrieterrein ook heel keurig kan zijn, beëindigde deze met de woorden: "Ik kan vannacht pas rustig slapen als ik een paar biertjes gedronken heb, dat begrijpt u wel."

In afwachting van een nieuw te schrijven bestemmingsplan wachtten de onteigende panden hun lot dus af...

Boerderij *Zeldenrust*

In mei 1973 ging Willy Zwaard eens kijken langs de Ouddiemerlaan. Zij kwam uit Delft en omdat zij pedagogiek zou gaan studeren in Amsterdam, zocht zij een woning. Van een studente die al in de studentenflats woonde had zij gehoord dat er boerderijtjes leeg stonden in Diemen. Zij was onder de indruk van de prachtige boerderij *Zeldenrust* op het adres Ouddiemerlaan 543 (nu het *Gezondheidscentrum Diemen Noord*). Ze besloot om samen met haar vriend Fok Kieft te proberen deze dichtgespijkerde, maar pas op 5 mei 1973 door de familie Van der Schot verlaten boerderij, te kraken. Op zondag 20 mei gingen ze via de melkstal naar binnen. Nog dezelfde dag schreven ze, samen met Herman Heijne die net als Fok Nederlands studeerde en de opkamer zou betrekken, een brief aan het gemeentebestuur, waarin ze aangeven dat hun bekend was dat kraken een onrechtmatige daad is maar dat het aan de andere kant nog niet vast stond wat de bestemming van *Zeldenrust* zou worden en dat het hun bedoeling was de woonfunctie te bewaren.

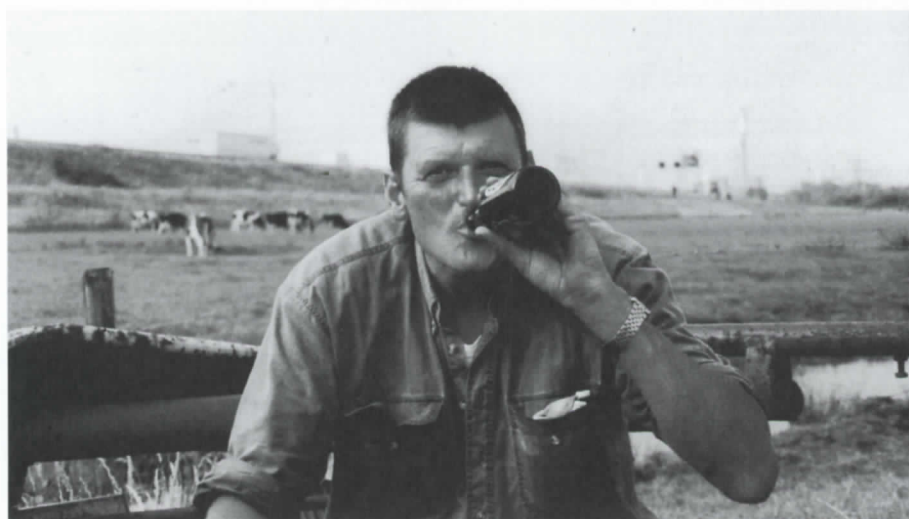
Ze waren van plan een bedrag aan de gemeente over te maken en de boerderij en tuin te onderhouden. De volgende dag, toen de drie krakers naar college waren, ontruimde de *Dienst Gemeentewerken* echter de boerderij en bracht hun spulletjes naar het 'tafeltennispad' aan de Hartveldseweg. De heer Kompier, destijds hoofd algemene zaken van de gemeente Diemen, was het hier niet mee eens. Hij vond dat artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht (huisvredebreuk) werd

De stal aan de Ouddiemerlaan van de familie H. Vedder

Willem Vedder

Willem Vedder (foto's coll. Willem Vedder)

TEKST: ADA DE LANGE - FOTO'S: THEO VAN HOUTS

Hierboven de fraaie villa die een week voor Pinksteren door de zeven studenten werd gekraakt. Binnen zitten Grietje en Nienke samen in de gemeenschappelijke woonkamer.

DE ZEVEN KRAKERS VAN DIEMEN

Een week voor Pinksteren kraakten zeven in Amsterdam studerende jonge mensen een leegstaande villa in Diemen. Het zwembad dat bij de villa hoort, stelden ze open voor de jeugd.

PARADIA
Nr. 27 - 40

De gemeenschappelijke woonkamer heeft de afmetingen van een kleine zaal. Er staat een stel gemakkelijke stoelen, een bank, wat kasten en een lage tafel, bezaaid met papieren, pakjes shag en kranten. Op de vloer een lichtblauw, kamerbreed vast tapijt, waarop, het is een uur of zeven 's avonds, vijf jonge mensen zich hebben neergevlamd om hun warme maaltijd te gebruiken. De pannen met eten en de borden staan op een kraant op de vloer. Daaromheen zitten Nienke, 19 jaar oud, klein vrolijk en donker; Grietje (23), lang, slank, blond; en Hein (24), een bleke, vriendelijke jongen, die het soort ziekenfondsbrieffjes op heeft dat je schoolvriendjes vroeger aanleiding gaf om je eindelijk te pesten en je na te roepen, maar dat hem overigens leuk staat. Het gezelschap wordt geïmplementeerd door Rob (31), zwijgzaam en besnoerd, en Wessel (24), een donkere jongen die psychologie studeert.

Ze komen allemaal uit de provincie en op Wessel na studeren ze allemaal politologie in Amsterdam. Sinds Pinksteren wonen ze samen in een kapitale villa in Diemen. Met 'n zevenen, want behalve deze vijf maken nog twee politologie-studenten deel uit van deze gemeenschap: Wil (23) en Henk (20). Stuk voor stuk zijn ze of beurs-, of werksstudent, geen mensen dus die je in een woning waarvan de koopprijs 140 mille bedraagt, verwacht aan te treffen.

Toch wonen ze in een van de mooiste huizen in Diemen-Zuid: een riante villa met een grote tuin, waarin behalve de gebruikelijke bomen, bloemen, struiken en ander groengewas ook nog een zwembad en een broeikas te vinden zijn.

Het huis is dan ook niet het eigendom van de zeven jeugdige bewoners. Ze hebben het gekraakt. Niet, zoals ze zelf in een van hun kraakbulletins zeggen, omdat dat zo in de mode is, maar omdat ze stuk voor stuk ofwel helemaal geen woonruimte hadden, ofwel tegen woekerprijzen op akelig kleine kamertjes moesten wonen.

De krakers waren toevallig bekend geraakt met de situatie in Diemen-Zuid, waar al lange tijd een stel huizen nutteloos leegstaat, en dat terwijl er al vijftien-tien jaar woningnood bestaat, zoals ze zeer terecht opmerken. Het gaat hier

De kraakbeweging

Na de Tweede Wereldoorlog was er in Nederland, vooral in de grote steden, door verwoestingen en de jarenlange bouwstop grote woningnood. Aan de andere kant stonden er ook woningen leeg, soms wachtend op de sloophamer. Woningzoekenden betrokken deze woningen op onopvallende wijze. De overheid stond dit stilletjes 'kruipen op huizen' meestal oogluikend toe.

In 1964 moest de wijk *Kattenburg* in Amsterdam tegen de vlakte. Een redacteur van het studentenblad *Propria Cures* zag dat een ploeg gemeentearbeiders de huizen onbewoonbaar maakten meteen nadat de oorspronkelijke bewoners waren vertrokken. Hij stelde dat honderden studenten nog jarenlang op *Kattenburg* hadden kunnen wonen en riep studenten op om mee te doen aan het "onverklaarbaar bewoond pand-verbeuren".

In 1966 lanceerde de *Provobeweging* een aantal actieplannen waaronder "Het witte huizenplan". Provo's verfden deurposten van leegstaande huizen wit om aan te geven dat iedereen die een woning nodig had erin mocht trekken. Door gebrek aan ervaring mislukten de kraakacties merendeels. Om deze beter voor te bereiden werd in 1969 het bureau *Kooperatief Woningburo de Kraker* ("doet het steeds vaker") opgericht, wat het eerste kraakpand opleverde.

In 1975 werd de kraakbeweging een politieke factor toen een aantal actiegroepen de handen ineensloeg. De reden hiervoor was de dreigende afbraak van een deel van de Amsterdamse Nieuwmarktbuurt vanwege de geplande metrolijn en een vierbaansweg. De buurtbewoners en hun sympathisanten slaagden erin de vierbaansweg tegen te houden, meer panden voor afbraak te behoeden en veel inspraak te krijgen bij de herinrichting van de buurt.

In 1978 stortten de huizen- en kantorenmarkt in en bleven er panden langer dan normaal leeg staan. Dit was koren op de molen van de kraakbeweging. Het aantal ontruiming, rellen en vernielingen nam echter ook enorm toe, met als climax de rellen op 30 april 1980 waar bijna tienduizend man politie, marechaussee en militairen moest voorkomen dat de kroning van koningin Beatrix op 30 april 1980 in Amsterdam uit de hand zou lopen. Maar in plaats van een feest was Amsterdam het toneel van ongekende rellen die de geschiedenis ingingen als de *Kroningsrellen*.

In de jaren '80 trad een kentering in. Het aantal kraakpanden daalde, de jongerenhuisvesting kwam op gang en in de krakerswereld ontstonden interne conflicten. Op 1 januari 1987 werd de Leegstandwet ingevoerd zodat pandeigenaren krakers nu anoniem konden dagvaarden. In 1994 werd de speelruimte voor de krakers verder ingeperkt door artikel 429sexies in het Wetboek van Strafrecht, waarin het kraken van woningen die korter dan een jaar leeg staan, verboden werd.

Toch werd (en wordt) er nog wel gekraakt, maar nu meer zoals het begon: stilletjes een vergeten en vervallen woning betrekken. De lage woonlasten, maar ook een antiautoritaire manier van leven, spelen hierbij nog steeds een rol. Maar soms loopt het ouderwets flink uit de hand zoals onlangs in de Simon Stevinstraat in de Watergraafsmeer.

Het is duidelijk dat de kraakbeweging verschillende kanten heeft gekend. Enerzijds was er een anarchistische, soms gewelddadige kant en anderzijds zijn door de kraakbeweging veel monumenten bewaard gebleven.

Panorama nr. 27, 1970

overtreden. De gemeentelijke opbouwwerker ging bemiddelen en uiteindelijk zag de gemeente wel in dat het inderdaad het beste was als deze fraaie boerderij bewoond zou worden en zo niet door de inwerking van weer en wind en de daden van 'schraapzuchtige' personen ten onder zou gaan. De krakers mochten dus terugkeren en kregen de inventaris (een deeglijke stofzuiger, kratten bier en frisdrank) van 't Slagertje, want in de zomer van 1973 zou de boerderij ook als jeugdhonk gaan fungeren, zo was de afspraak met de gemeente. Water was er nog en elektriciteit kregen zij van de bureu.

Willy, Fok en Herman schilderden het houtwerk groen/wit, het onderste deel van de muren blauw (tegen de vliegen) en legden een moestuin aan. Er kwamen ook dieren: Kippen, hanen, ezels, geitjes en de koeien van boer Henk Vedder, wiens stal moest verdwijnen voor de aanleg van het talud van de A1.

Als onderwijzers nam Willy wel eens schoolklassen mee naar *Zeldenrust* om over de natuur te vertellen.

Einde van het boerenleven

Op een zomernacht in 1981 was het nog bijna gedaan met de boerderij. Fok Kieft en Herman Heijne woonden inmiddels in Oud-Diemen en Willy Zwaard was op

Schaapscheerdersfeest 7 juni 1974 (foto Joop Binnekade)

vakantie. Rond vijf uur 's morgens ontdekten buurtbewoners dat er rook uit de hooiberg kwam. De brandweer kon de brand blussen maar het was een zeer warme nacht en eenmaal broeiend hooi is moeilijk uit te doven. Een loonwerker van Willem Vedder heeft daarna met een kraan de hele hooiberg leeggehaald en het hooi aan de overkant van de Ouddiemerlaan uitgespreid. Willem heeft daar nageblust.

Een paar jaar later, op 10 december 1989, was Willy naar een inspraakavond op het gemeentehuis. Op weg naar huis zag ze rook uit de hooiberg kringelen. Gelukkig was ze nog op tijd om het hooi te verspreiden en zo een uitslaande brand te voorkomen. Deze brand, die in de winter uitbrak, was vermoedelijk aangestoken.

Op 17 december 1987 viel het raadsbesluit dat *Zeldenrust* een sociaal-culturele functie

De nieuwe bewoners van Oud-Diemen. Van links naar rechts onder andere: Ewan Boonstra, Fok Kieft, onbekend, Willy Zwaard en Rita de Haan (op de fiets)

Hans Tuynman en de Provo- en Kabouterbeweging

Hans (Henri Ernst Alexander) Tuynman kwam in 1943 ter wereld in een door oorlog en bezetting verscheurd Nederlands-Indië. Zijn vader was hoofdonderwijzer die omkwam in Japanse gevangenschap. Zijn moeder hertrouwde met een jurist en het gezin woonde vervolgens afwisselend in Den Haag, Nieuw-Guinea, Haarlem en ten slotte weer Den Haag.

Al op jonge leeftijd hechtte Tuynman weinig waarde aan geld en vond hij werken aan een carrière maar tijdsverspilling. Liever trok hij 's zomers liftend door Europa, de kost verdienen met baantjes onderweg. Eind 1965 trok hij naar Amsterdam en werd daar actief in de *Provobeweging* die met veel creativiteit, spektakel en humor de bestaande orde en de autoriteiten probeerde uit te dagen. In de hoofdstad trok Tuynman veel op met Robert-Jasper Grootveld, de zelfverklaarde antirookmagiër, die ludieke acties voerde tegen de tabaksindustrie. Op het Spui koos hij het beeld *Het Lieverdje* als symbool van zijn 'happenings', omdat het beeldje een geschenk was van een sigarettenfabrikant en het beeld ook nog eens onthuld was door de vrouw van burgemeester Van Hall. Het overspannen en hardhandig optreden van de politie bezorgde de Provo's in korte tijd een grote aanhang en een leger aan sympathisanten. Tuynman was met zijn sikje, zware, donkere bril en meestal gekleed in operetteachtige uniformjassetjes, een opvallende figuur bij de

zou krijgen en Willy het pand moest verlaten. In 1989 was de boerderij omgeven door opgespoten zand en broedende weidevogels zochten hun toevlucht bij de boerderij. Er waren ook aalscholvers, een specht en een spriet ("In mei leggen alle vogels een ei, behalve de koekoek en de spriet, die doen dat niet"). Al snel, in 1990, stonden er huizen omheen.

Provomanifestaties. Door zijn speelse, parodiërende ideeën ten opzichte van de publieke opinie en onbevungen optreden ten overstaan van de media behoorde hij al snel tot de kernprovo's. In 1966 ontnam het gezag hem drie maanden zijn vrijheid omdat hij een pamflet had verspreid waarin werd opgeroepen tot een verboden demonstratie. Het zorgde voor een ongekende media-aandacht, wekelijkse demonstraties bij het Huis van Bewaring en een aftakeling van het imago van de autoriteiten. Tijdens zijn hechtenis schreef Tuynman het boek "Full-time Provo" dat twee drukken kende en ook in het Duits werd vertaald: "Ich bin ein Provo. Das permanente Happening" (1967). Met een deel van de opbrengsten bekostigde Tuynman een aak, die *Hasjminh* werd gedoopt (combinatie van *Hasj* en *Ho Tsji Minh*, de toenmalige Noord-Vietnamese leider). De boot die in Amsterdam kortweg de "Provoboot" werd genoemd, was in wezen een drijvende commune waarop alles geoorloofd was en waarmee Tuynman heel dicht bij zijn altruïstische idealen kwam.

Na het verdwijnen van *Provo* in mei 1967 dreef hij een handel in tweedehands boeken en was hij kortstondig betrokken bij een alternatief uitzendbureau voor jongeren in Den Haag.

In 1970 was Tuynman weer actief binnen de *Kabouterbeweging* van voorman Roel van Duijn, de veel zachtaardiger versie van *Provo*. Van Duijn was uit op een ecologische transformatie van de maatschappij: de "Oranje Vrijstaat". Er kwamen *Kabouterwinkels* met biologische voeding, een alternatieve kledingindustrie, een alternatieve *PTT* en natuurlijk de *Witkar*, een systeem van witte, hoge tweepersoonsvoertuigjes die elektrisch werden aangedreven, dat nog tot 1988 bleef bestaan. Ook werden er panden gekraakt die om speculatieve redenen leeg stonden.

Tuynman werkte mee aan de uitgifte van publicaties zoals "De kabouterkolonel" en sloot een 'kabouterhuwelijk' met Liesbeth van Gelder. Verder runde hij korte tijd een alternatief voedselwinkeltje, *Het Wespennest*, genaamd.

Na afloop van de kabouterperiode voer Tuynman korte tijd op een binnenschip door Europa.

In 1978 streek hij met zijn vriendin Sally Veersma neer in Oud-Diemen. Zij woonden met hun zoontje Fulco in de boerderij ten zuiden van het *Regthuys*, waar voorheen de familie H. Vedder had gewoond. In 1986 vertrok Sally naar Zweden en woonde Tuynman nog een tijdje alleen in het brandspuitenhuusje op Oud-Diemen. Daarna vertrok hij naar de Muiderstraatweg en vervolgens naar een nieuwbouwwoning in Diemen-Zuid. Daar kon hij niet aarden en daarom verhuisde hij in 1990 naar het verlaten pand van *Tetterode* in Amsterdam.

In de lente van 1993 overleed Hans Tuynman, vijftig jaar oud, gesloopt door drank en verteerd door botkanker. Hij werd opgebaard op een piepschuimen vlot van zijn oude Provomakker Robert-Jasper Grootveld. Onder de klanken van de traditionele Indonesische gamelan namen familie, vrienden en vriendinnen afscheid van hem.

Ter gelegenheid van de definitieve ontruiming in 1993 werd er een groot feest georganiseerd met muziek van de nu nog bestaande, *Fanfare van de Eerste Liefdesnacht*, waarin haar broer Aad saxofon speelde. Een filmpje hiervan is op Youtube te zien. Willy nam bij haar vertrek een paar kippen en een haan mee. Een achtergebleven haan heeft nog een paar maanden verdwaasd

rond gelopen in de inmiddels gereed gekomen nieuwbouwwijk Diemen-Noord. Tot, naar verluidt, een in zijn nachtrust gestoorde buurtbewoner hem de nek omdraaide.

Oud-Diemen

Toen Willy zich eenmaal gevestigd had op *Zeldenrust* kwam er op een dag een groepje krakers langs van Zeeburgerdijk 86 (een gekraakte school) op zoek naar leegstaande panden. Een daarvan was Jan Blom, vriend van Hans Tuynman. Samen met Miriam Smits trok hij in het huisje met het rieten dak aan de Ouddiemerlaan 535. Binnen was het houtwerk al ernstig aangetast omdat het dak aan alle kanten lekte. Ze gingen flink aan de slag en waren van plan het huisje als expositieruimte te gaan gebruiken. Drie maanden later hoorde Willy Zwaard dat zij het pandje weer gingen verlaten. Ze belde toen gelijk haar broer Aad Zwaard, die nog in Delft woonde en ook woonruimte in Amsterdam zocht, om te melden dat ze een huisje voor hem had. Samen met Wilma Kalse heeft hij hier tot 1989 gewoond. Ze wilden het pandje kopen maar van de gemeente kregen ze geen antwoord op hun verzoek. Toevallig lazen ze in een folder van de projectontwikkelaar dat het huisje na herbouw een half miljoen gulden zou moeten gaan kosten. Dit was teveel voor hen. De gemeente sprak wel haar waardering uit voor het vele werk wat zij aan het huisje verricht hadden.

Herman Heijne vertrok na een jaar uit *Zeldenrust* en vestigde zich in het voormalig *Regthuys* aan de Ouddiemerlaan 158. Hier heeft hij 15 jaar gewoond. Ten noordoosten van Oud-Diemen legde hij een grote moestuin aan waar alle krakers gebruik van mochten maken. Nu heeft hij naast zijn baan als leraar Nederlands nog steeds een hoveniersbedrijf genaamd *Oud-Diemen*.

Onbewoonbaar verklaard

Joop Binnekade, in Diemen geboren, zocht in 1973 ook een woning. Hij was student, had weinig geld en de gemeente was niet erg behulpzaam. Daarom kraakte hij het huisje aan de Ouddiemerlaan, dat ten noordoosten stond van het huis waar voorheen de familie De Boer woonde. Het was een arbeiderswoninkje zonder vloer en ramen en zonder gas, water en licht. De bedstee was weg, de schouw kapot geslagen en de tuin was een ravage. Gauw zette hij er een tafel met 2 stoelen en een bed in, want dan mocht de politie je er niet zomaar uit zetten. Daarna knapte hij het huisje op samen met zijn vriendin Heleen Stek. De buurtbewoners waren aardig en behulpzaam. Veel spulletjes kregen zij gewoon. Toevallig werd in die periode een lichter soort eiken meubelen de trend. De donkere eiken meubelen mochten zij hebben of werden opgestookt in de houtkachel. Oud-Diemen werd ook een beetje als stort beschouwd dus ze vonden er van alles. Glas, dakpannen en hout

voor de vloer en de houtkachel bijvoorbeeld.

In het arbeiderswoninkje aan de Ouddiemerlaan ten oosten van het huis van de familie De Boer woonde Ewan Boonstra, de latere wethouder, met zijn vriendin Corrie Koppedraijer. Toen die vertrokken woonde ene Peter Bergsma er een tijdje. Toen dit huisje weer leeg kwam te staan brak Joop Binnekade de muur door en had hij een dubbele woning, bijgenaamd Villa Grafzicht op het adres Ouddiemerlaan 168. Samen met Heleen kreeg hij daar 2 kinderen.

De gemeente Diemen zag dit alles met lede ogen aan. De woningen waren al jaren onbewoonbaar verklaard en alleen nog geschikt bevonden voor zoiets als atelierruimte. Burgemeester Tideman zei eens tegen Joop Binnekade: "Dit doe je niet als zoon van Diemen". Het vuilnis werd niet opgehaald en op een dag werden de krakers naar het gemeentehuis gelokt terwijl er ondertussen een bord "Onbewoonbaar verklaarde woning" op hun huisje werd gespijkerd. De krakers veranderden dit snel in: "Onverklaarbaar bewoonde woning". Toch was het menens, want plots kwam de gemeente met een bevel tot ontruiming op 11 april 1974. De politieke groepering *Progressief Diemen* (D'66, PPR en PSP), de *PvdA* en de *Vereniging voor Samenlevings Opbouw* (VSO) keurden dit af. De krakers hadden immers de huisjes

Oud-Diemen voor de sloop (foto coll. HKD)

"Villa Grafzicht". Rechts zien we het hek van het kerkhof 'Gedenk te Sterven' (foto Joop Binnekade)

opgeknapt en gezorgd voor een dicht dak. De ontruiming werd opgeschort tot 16 april van dat jaar.

Ondertussen zochten de krakers contact met de pers. De VPRO kwam filmen en het hilarische resultaat hiervan is op Youtube te zien ("Oud-Diemen, krakers, 1974"). Typerend voor die tijd verschijnen er, na wat sfeerbeelden, eerst een paar 'Van Kooten en De Bie-achtige' figuren in beeld die tuk zijn op actie; vervolgens dorpsbewoners die op de hand van de krakers zijn; een hardloper in jaren '70 sportkledij; en het bezoek van twee krakers, Corry Koppedraijer en waarschijnlijk Peter Kunneman (die woonde in de voormalige boerderij van de familie Hopman aan de Ouddiemerlaan 186), aan het gemeentebestuur. Ook Joop Binnekade en Heleen Stek zijn te zien bij een tafel met koektrommel in de tuin van de familie De Boer. Tot slot verschijnt er een door iedereen verafschuwd mannetje, de heer Wolf. Omdat hij stiekem gevaarlijke dingen deed met brandstoffen en plotseling bomen omhakte, deed hij zijn naam wel eer aan. Wolf kreeg achter boerderij Vredenhof een woning toegevoegd van de gemeente.

Geen ontruiming

Ook op 16 april 1974 werd er, tot verrassing van de krakers niet ontruimd. Het feit dat de krakers niet schriftelijk op de hoogte werden gesteld, de publiciteit en de druk van de plaatselijke bevolking deden de gemeente op hun schreden terugkeren. Uiteindelijk beseften zij dat de doelstellingen van B&W en groeperingen rond Oud-Diemen niet zover verwijderd van elkaar lagen. De bebouwing ter plekke moest behouden blijven en een sociaal-culturele functie krijgen.

De krakers begonnen er dus van alles te organiseren, ook voor kinderen. Die konden daar hutten bouwen, vuurtje stoken, poppen maken en dieren verzorgen. De kinderzomerspelen werden er gehouden en met Pasen konden er eieren gezocht worden. Het oude *Regthuys* werd een koffiehuis met terras. In de zomer werd er een schapenscheerdersfeest georganiseerd.

Joop Binnekade woonde er tot 1989. Hij voelde zich er vrij en had een romantisch uitzicht op het kerkhofje *Gedenk te Sterven*. Iedereen kon zich daar ontplooiën, dat gaf veel positieve energie. De mensen die er woonden vormden geen commune maar leefden wel alternatief. Er werden wel pogingen gedaan om gezamenlijk (macrobiotisch) te eten maar dit was niet echt succesvol omdat sommige mensen helemaal geen geld hadden en ook niet konden koken. Zo was er de kunstenaar Sjoerd met lange rode rastaharen, gekleed in oude vodden, die nooit een uitkering of geld had. Op een gegeven moment ging hij in een hut achter het huis van de familie De Boer wonen.

Er kwamen veel mensen langs, waaronder ook Robert-Jasper Grootveld, de antirookmagiër, kompaan van Hans Tuynman. Sommigen woonden er kort, anderen logeerden er een tijdje.

Tuynman was politiek onderlegd, hij wist hoe je tegen de gemeente moest praten. Die was dan ook bang voor hem. Zo wist hij in 1987 bij een hoorzitting op het gemeentehuis te vertellen dat de Diemerpolder ernstig vervuild was. Pikant detail: zijn bron waren bekenden uit zijn provoverleden. Provo's verdienden een mooi bedrag door een dag vervuild afval in de polder te storten. Omdat er een file op de Schellingwouderbrug stond hadden ze geen zin om naar de Diemerzeedijk te rijden.

De krakers en de familie Vedder

Ten zuiden van het Rechthuis stond een boerderij met stal aan de Ouddiemerlaan 156. De helft van de stal werd gepacht door de familie Henk Vedder. Oorspronkelijk kwamen ze uit Overdiemen maar daar moesten ze plaats maken voor de aanleg van de A9 en de PEN-centrale.

Henk Vedder was een harde werker maar geen zakenman. Hij had op zijn hoogst 30 koeien en verdiende tot 1968 nog wat bij als schillenboer. Hij adviseerde zijn zoon Willem vooral een beroep te kiezen, want boeren was alleen maar armoe. Omdat de liefde voor dieren toch in Willems bloed zat, is hij tot 2005, naast zijn werk in de bouw, toch blijven boeren op boerderij *Gooyenstein* aan de Stammerdijk, tot hij daar ook weg moest.

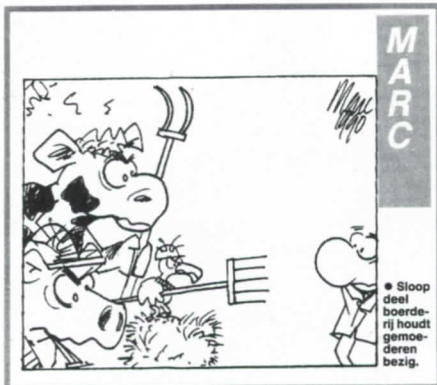
In Oud-Diemen werden tussen 1944 en 1960 zeven kinderen geboren. Willem Vedder weet nog dat de broer van oud-premier Joop Den Uyl naast het Rechthuis een fabriekje voor houten speelgoed had.

In '72 kocht Rijkswaterstaat de grond die zij pachtten van de gemeente Diemen voor de aanleg van het talud van de A1. De stal werd afgebroken en de koeien gingen in de winter op stal bij boerderij *Zeldenrust*. In de zomer bleven ze op Oud-Diemen, waar ze werden gemolken door Willem Vedder.

De familie was genoodzaakt het woonhuis, dat zij inmiddels ook pachtten, te verlaten.

Dat er daarna krakers in kwamen wonen, in dit geval ene B.A.J. Veraart, was begrijpelijkerwijs best wel zuur voor ze. Het was natuurlijk ook een ander slag mensen. Willem weet nog dat de krakers een keer lekker in het zonnetje zaten op Oud-Diemen, toen hij met een nieuw paard aan het werk wou gaan. Willem wist toen nog niet dat het een 'luxepaardje' was dat geen zin had om te werken en de wei in wilde. Het paard was moeilijk te leiden ("hard in de bek") en stooft zo het straatje naar het kerkhof in. De krakers stoven net zo hard uiteen.

Willem maakte ook bezwaar tegen het gebrekkig inzicht van

Diemer Courant 1 november 1990

Diemer Courant 2 mei 1991

Diemer Courant 13 augustus 1992

Het door de krakers op 7 juni 1974 georganiseerde 'Schapenscheerdersfeest' in het centrum van Oud-Diemen aan de Ouddiemerlaan. Rechts boerderij 'Vredehof' (foto Joop Binnekade)

mijn en dijn bij de krakers. "Ze zetten gewoon een paar schapen bij iemand anders in de wei en eentje trok hooi uit onze hooiberg met de woorden: 'Jullie hebben toch genoeg!'"

Eén keer kwam het tot een handgemeen waarbij een ambulance moest komen. Willem Vedder en zijn neef Woutje Vedder wilden de oprit naar hun weidegrond beter afbakenen. De neven werden daarbij begeleid door de zogenaamde 'Heineken Boys', een groepje jongeren met brommers. Een paar van hen bracht een kraker letsel toe, zodat de gewaarschuwde politie een ziekenwagen moest laten komen. Naderhand verbeterde de verstandhouding. Een broer van Willem Vedder woonde zelf ook in een kraakpand op Oud-Diemen.

Ten zuiden van boerderij *Vredehof* (voorheen Ouddiemerlaan 535) kwam begin jaren '80 de definitieve opvolger van 't *Slagertje*, genaamd *Stennis*. Tal van later bekend geworden bands hebben daar opgetreden: *Toontje Lager*, *Doe Maar*, *Het Goede Doel*, *Rosa King* en *Herman Brood*.

Huize Kraakesteyn in Diemen-Zuid

Vooruitlopend op de aanleg van Diemen-Zuid werd in de jaren '60 de bestaande bebouwing onteigend. Huizen stonden leeg terwijl er tegelijkertijd woningnood heerste. Mensen woonden noodgedwongen in bij familie, in een bestelbusje of op een bootje zonder gas, water en licht.

Ook studenten konden geen (betaalbare) woning vinden want de studentenflats stonden er nog niet in 1970.

Twee gezinnen en een paar studenten trokken in de leegstaande huizen. Daar werden ze weer uitgezet want de woningen waren al gemeentebesit. Vervolgens werden deze huizen vernield door de gemeente. Dit viel niet in goede aarde. Op initiatief van 2 raadsleden (waaronder W. Vedder) werd een door alle fracties

ondertekende brief aan B&W gestuurd met het verzoek te stoppen met de sloopactiviteiten van nog goed te bewonen huizen. Ook de bewoners van Diemen-Zuid waren hier tegen.

De buurtbewoners hielpen de studenten een handje door ze erop te wijzen dat de voormalige villa van H.J.A. Kaskens aan de Ouderkerkerlaan 59 ook leeg stond en nog niet was aangekocht door de gemeente Diemen. Een studente had deze mooie villa ook gezien tijdens het folderen van het kraakbulletin. Op 13 mei 1970 kropen ze er met z'n zevenen in. Op één na studeerden ze allemaal politicologie en ook uit oogpunt van hun studie vonden ze het interessant te zien dat je met buitenparlementaire acties óók iets kon bereiken.

De villa werd beschouwd als het mooiste huis in Diemen-Zuid en dit wekte wel wat jaloezie bij mensen die ook beter wilden wonen. In de tuin lag een zwembad, er stonden fruitbomen en een broeikas. Omdat het die zomer mooi weer was, stelden de krakers het zwembad open voor kinderen uit de buurt, die volop genoten.

Deze kraak haalde de nationale pers. In de editie van 7 augustus 1970 van *De Tijd* werd de villa "Huize Kraakesteyn" genoemd. *Het Parool* van 13 mei 1970 berichtte over burgemeester J.H. Strumphler Tideman, die persoonlijk de sleutels kwam brengen omdat de krakers mochten blijven. Mogelijk door alle belangstelling waaide bij de toenmalige burgemeester de wind ook uit een andere hoek, want hij liet nu weten dat hij veel begrip had voor de actie: "Ik moet zeggen, ik ben nog jong van hart." De buurt kon hem echter wel opvreten...

Met veel dank voor de verstrekte informatie en het beschikbaar stellen van beeldmateriaal aan: Jos Bakker (Weesp), Joop Binnekade, Will Bulterman, Willem Vedder, Willy Zwaard en het Gemeentearchief Diemen. (inv. nr. 2289)

DE WEINIG BEKENDE GESCHIEDENIS VAN HET GROEN ROND ONZE WONING

Jaap Haag

Raakt de groene tuin weer 'in'? Wie regelmatig het *Diemer Nieuws* leest, vindt de laatste tijd geregeld berichten over de Diemense buurtmoestuin of de natuurtuin van de *Werkgroep Diemen* van het *Instituut voor Natuureducatie & Duurzaamheid* (IVN), een groene oase achter de Harmonielaan. Ook is er steeds vaker sprake van zogenoemde tuinreservaten. Ook het zelf verbouwen van groenten en kruiden is voor meer en meer mensen een ware passie aan het worden. Deze herwaardering van het groen komt na jaren, waarin de betegeling en verstening van tuinen een haast niet te keren ontwikkeling leek.

Oude luister

Tuinen zijn aan modes onderhevig, net als woninginterieurs. Maar hoe in Diemen in vroeger eeuwen tuinen werden ingericht, daar is weinig over bekend. Van Diemense tuinen bestaan nauwelijks oude tekeningen of gravures. Hoe anders in de nabijgelegen Watergraafsmeer! Al gauw na het droogvallen van de polder in 1629 lieten Amsterdamse welgestelden daar fraaie buitens bouwen. Hierdoor werd *De Meer* in een waar lustoord herschapen. Van de daar toen verrezen buitenplaatsen verscheen in 1725 een indrukwekkend boek "Het Verheerlykt Watergraafs- of Diemermeer". Met mooie gravures, gemaakt naar tekeningen van Daniël Stopendael. Veel van die afbeeldingen laten prachtige 'Franse' siertuinen in barokstijl zien. Elk een paleistuin zoals in Versailles, maar dan in het klein. Van die oude luister is alleen de buitenplaats *Frankendael* aan de Middenweg bewaard gebleven. Wie de sfeer van zo'n 18de-eeuws buiten wil proeven, moet daar zeker eens binnenwandelen. Ook van *Frankendael* is in "Het Verheerlykt Watergraafs- of Diemermeer" een gravure

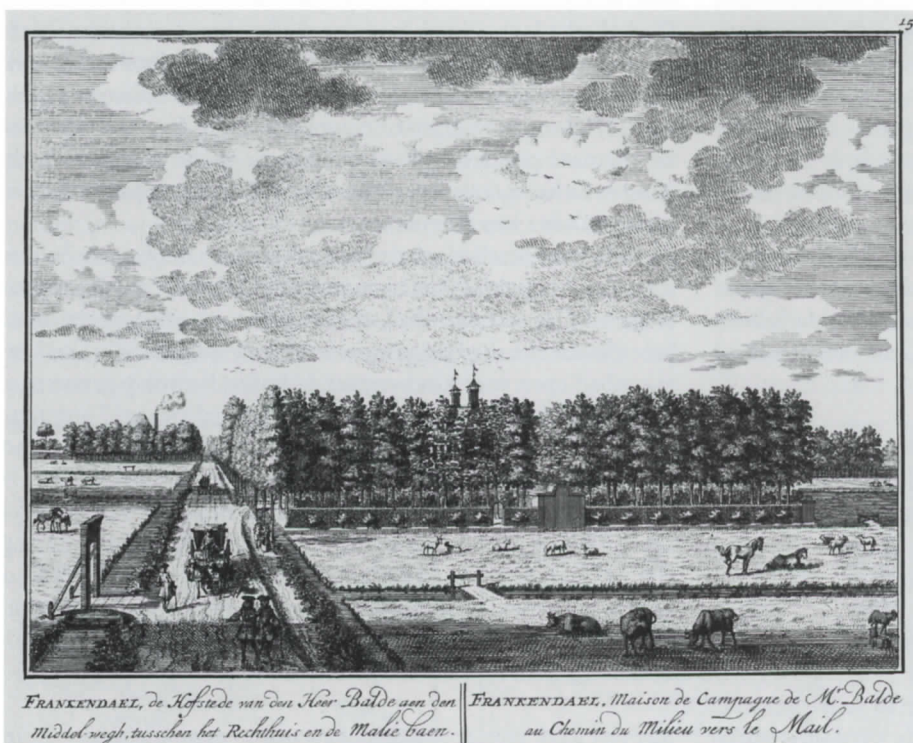
opgenomen. Jammer alleen dat op deze prent het zicht op de buitenplaats grotendeels ontnomen wordt door boomte.¹

's Zomers buiten

Maar Diemen is de Watergraafsmeer niet. Diemen was destijds vooral een boerendorp. Buitenplaatsen van een vergelijkbare allure en met een even fraaie siertuin als *Frankendael* had je er niet of nauwelijks. Toch streken ook hier in de warme zomermaanden rijke Amsterdammers neer. Om het ongezonde stadsleven te veruilen voor een aangenaam verblijf 's zomers buiten. Maar het merendeel van hen trok dan met het gezin in bij een boer. Mogelijk omdat ze niet zo puissant rijk waren dat ze zich een compleet buiten konden veroorloven of daar geen geld aan wilden uitgeven. De boerderij, die aan hen als zomerverblijf diende, was echter meestal wél hun eigendom. Hun pachters stonden de mooie kamer(s) in het voorhuis dan af aan hun pachtheer. Het boerengezin trok zich zolang terug in de stal. Zonder vee viel daar 's zomers best te leven. Naast een groente- of moestuin, een kruidentuin en een kleine boomgaard had zo'n boerderij meestal ook een siertuin, al of niet met een theekeupel om de pachtheer en zijn gezin aangenaam te laten verpozen.

Hofsteden en buitenplaatsen

Ook zulke boerderijen werden toen, net als de grote buitens in de Watergraafsmeer, langs de Vecht of in Kennemerland, aangeduid als buitenplaats. Of met de term hofstede of herenboerderij. Soms was het zomerverblijf van de heer onder één dak met de hofstede verenigd, soms was er sprake van een apart "herenhuis", naast de boerderij of als voorhuis. Voorbeelden in Diemen zijn of waren de boerderijen *Jacht- en Vischlust* en *Diemzigt* aan de Overdiemerweg, de *Vinckenhof* aan de Muiderstraatweg en de buitenplaats *Vierhuysen* aan de Stammerdijk (later eveneens *Diemzigt* geheten).² Overigens valt de achttiende-eeuwse situatie bij deze hofsteden, voor zover bewaard, niet goed meer te herkennen. Bij de buitenplaats *Vierhuysen* verrees in 1714 of kort daarna een apart "plaisierhuisje", net als later bij de daarnaast gelegen hoeve *Ruijmgzigt*.³

FRANKENDAEL, de Hofstede van den Heer Balde aan den Middelwegh, tusschen het Rechthuis en de Mali baen. | FRANKENDAEL, Maison de Campagne de M. Balde au Chemin du Milieu vers le Mail.

Gravure 'rankendael, de Hofstede van den Heer Balde aan de Middelwegh, tusschen het Rechthuis en de Mali baen' (uit: "Het Verheerlykt Watergraafs- of Diemer-Meer by de Stadt Amsterdam Vertoont in verscheidene vermakelyke Gezichten, naer 't leven getekent door Daniel Stopendael", 1725)

Frankendael nu (foto Jaap Haag 2012)

Verder telde Diemen - voor zover bekend - nog twee op zich zelf staande, dus niet met een boerderij verbonden buitenplaatsjes of "plaisierplaatsjes": Het bij de Vinkenbrug op de westoever van de Diem gelegen *Diemlust* (later *Bellevue* geheten) en *Wel Geleegen* aan de Hartveldse weg.⁴ Het verkleinwoord "plaatsje" werd door tijdgenoten gebezigd en geeft aan dat het om bescheiden buitens gegaan moet zijn.

Hagen en heggen

Dat de Diemense buitenplaatsen tevens een fraaie siertuin hadden, is terug te vinden op de 18de-eeuwse kaart van Jan Wandelaar.⁵ Op een aantal plaatsen is een tuinplattegrond ingetekend met fraai gekrulde en symmetrische patronen. Die verdragen onmiskenbaar de hagen en heggen van tuinen in Franse stijl. Toen nog in de mode. Sommige van die siertuinen zijn

te vinden bij de hierboven al genoemde buitenplaatsen. Maar we treffen ze eveneens aan bij een tweetal boerderijen aan de Ouddiemerlaan en een boerderij aan de Ouderkerkerlaan. Ook staan siertuinen ingetekend bij de domineeswoning of pastorie in Oud-Diemen, bij nog een tweede huis in Oud-Diemen en bij de herberg aan de Diemerdam. En verder nog bij een huis of hofstede aan de Diemerkade (bij de Hartveldsebrug) en bij een huis aan de Hartveldseweg. Die laatste twee tuinen zijn gedeeltelijk zichtbaar op een afbeelding in het boek "Het Verheerlykt Watergraafs- of Diemermeer" uit 1725. Hoge bomen ontnemen helaas het zicht op het huis aan de Diemerkade. Bij het huis iets verderop aan de Hartveldseweg zien we eveneens geboomte dat op een tuin wijst. Vrijwel zeker gaat het hier om het "buitenplaatsje *Wel Geleegen*" met de "daar voor en agter geleegen thuijn", die in 1786 door de katholieke kerkmeesters van Diemen gekocht werd om op de plaats van de stal van deze buitenplaats een nieuw "Rooms Kerkhuys" te laten bouwen.⁶

Onvolledig beeld

Bij gebrek aan voldoende afbeeldingen is het vooralsnog lastig om ons een voorstelling te maken van de tuinen zoals die in de 17de en 18de eeuw in Diemen konden worden aangetroffen. De door José Deckers en Noor van Mens boven water gehaalde archiefbronnen over de buitenplaatsen in Over Diemen zijn wat de tuinen betreft niet al te uitvoerig. Het blijft vaak bij vermeldingen van de aanwezigheid van "een tuin", al of niet met een "plaisierhuisje, boomgaard of moestuin". Bij de buitenplaats *Vierhuysen* werd tevens melding gemaakt van "een rosarium en

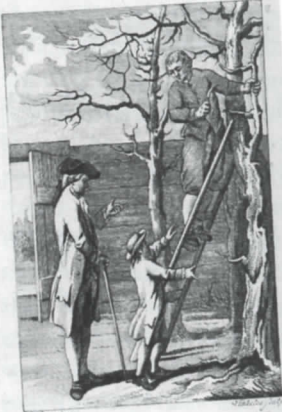
Detail uit de 18e-eeuwse 'Kaarte van alle de Dykplichtige en eenige Waal-plichtige Landen Behorende onder het Hoogheemraadschap van den Zeeburg en Diemerdyk' van Jan Wandelaar. Ca. 1740 (coll. Gemeentearchief Diemen)

Boeren hofstede 'Vinkenhof' in 1926

FLIPJE, DE VADER, EN DE
TUINMAN.

T'w vader heeft graag goede peeren: N. 99.

VOOR KINDEREN. 29

DE PRUIMEBOOM.

EENE VERTELLING.

Jantje zag eens pruimen hangen,
o! als eieren zo groot.
't Scheen, dat Jantje wou gaan plukken,
schoon zijn vader 't hem verbood.
Hier is, zei hij, noch mijn vader,
noch de tuinman, die het ziet:
Aan een boom, zo vol geladen,
mist men vijf zes pruimen niet.
Maar ik wil gehoorzaam wezen,
en niet plukken: ik loop heen.
Zou ik, om een hand vol pruimen,
ongehoorzaam wezen? Neen.
Voord ging Jantje: maar zijn vader,
die hem níl beluisterd had,
kwam hem in het loopen tegen
voor aan op het middelpad.

B Kom

30 GEDIGTEN

Kom mijn Jantje, zei de vader,
kom mijn kleine haredieft
Nu zal ik u pruimen plukken;
nu heeft vader Jantje lof.
Daar op ging Papa aan 't schudden,
Jantje raspte schietlijk op;
Jantje kreeg zijn hoed vol pruimen,
en liep heen op een gaop.

DE

'Kindergedichten' van Hiëronymus van Alphen

Engelse tuinvloed

Tegen het eind van de 18de eeuw ontstond verzet tegen de strakke, symmetrisch aangelegde Franse tuinen met hun kunstig geschoren heggen en brede grindpaden. Die hadden afgedaan als te onnatuurlijk en dat had alles te maken met de opkomst van de romantiek. Tuinen moesten zo natuurlijk mogelijk zijn en het liefst een landschap in zich zelf vormen. Dat was de gedachte achter de zogenoemde Engelse landschapstuin. Met paden in

een broeituin" (tuin met broeibakken en broeibedden). Terwijl zich in de tuin van *Diemlust* behalve een 'coupe' of tuinhuisje ook een beeld van Triton, de zoon van zeegod Poseidon bevond.⁷ Voor de tuinen aan de Ouddiemerlaan, de Ouderkerkerlaan en de Hartveldse weg kan nader archiefonderzoek wellicht nog wat extra informatie opleveren. Maar om het plaatje compleet te krijgen en geheel in te kleuren zijn we aangewezen op onze verbeelding. Daarbij geholpen door voorbeelden van elders bewaarde tuinen uit die tijd. Of oude prenten. Zoals die van Daniël Stopendael uit 1725. Of die bij sommige "Kindergedichten" van Hiëronymus van Alphen. Want de sfeer van een 18de-eeuwse tuin wordt daarin goed getroffen.

gebogen lijnen, met bosschages en als het even kon een waterval. Maar vallend water liet zich in het vlakke Diemen natuurlijk moeilijker realiseren, terwijl de kleine schaal van de meeste tuinen zich hier slecht leende voor de aanleg van groots opgezette landschapstuinen. Toch was de invloed van de Engelse tuinstijl ook hier terug te vinden, hoe weinig ruimte daar rond de meeste huizen en boerderijen ook voor was. De tuintjes kregen ronde of ellipsvormige grasperken, slingerpaadjes en op natuurlijke wijze uitgegroeide bomen of struiken. In de tuin van de villa *Huize Edward* aan de Ouderkerkerlaan of die van boerderij *Zeldenrust* aan de Ouddiemerlaan was daar wel iets van te herkennen. Maar een veel duidelijker en grootser voorbeeld van de invloed van

Ontspanningsoord 'Betlem' met vijver en park. Tussen de bomen een Zwitserse chalet

De overtuin van herberg 'Huis te Rust' aan de Hartveldseweg was lommerrijk dankzij de hoge, schaduw gevende bomen

Boerderij 'Jacht- en Vislust' (foto Jaap Haag)

De mooie tuin van boerderij 'Oud Eigen' aan de Ouddiemerlaan 152 in 1972

de Engelse landschapsstijl was te vinden langs het Amsterdam-Rijnkanaal. Daar lag het landgoed van de heren Edman en Hetty, overigens deels op grondgebied van de gemeente Muiden. Een prachtig park was het, met een natuurlijk aandoende afwisseling van boom- en waterpartijen, die fraaie doorzichten verschaffen. Ook stond er een in Zwitserse stijl opgetrokken chalet. Vanaf 1920 werd het door H. Betlem voortgezet als publiek ontspanningsoord, waar je kon zwemmen, roeien en gondelvaren.⁸ In het chalet kwam een restaurant. Los daarvan verrees aan de Muiderstraatweg het *Merwedepaviljoen*.⁹

Tegels en tuinmeubels

De invloed van de Engelse tuinstijl is blijvend gebleken, al kwam in de 20ste eeuw de nadruk meer te liggen op rijke bloemperken en vlakke gazons. Waar zich hoogteverschillen voordeden, werd vaak van opgemetselde muurtjes gebruik gemaakt. Onder invloed van het modernisme en het zogenaemde *Nieuwe Bouwen* werden de tuinontwerpen in de loop van de 20ste eeuw nog strakker. Grindtegels en spoorbielsen deden hun intrede. De gebogen lijnen maakten plaats voor rechte lijnen, vierkantenperken en rechthoekige tegelterrassen. Vaak met een pergola. In een soort uiterste consequentie werden tuinen tegen het eind van de 20ste eeuw steeds meer versteend en betegeld. Voor hard werkende tweeverdieners vergde dat minder onderhoud. Maar ook sprak het ideaal van de tuin als verlengde van de huiskamer hierbij een woordje mee. Regenbestendig tuinmeubilair bracht dat ideaal ook dichterbij.

Terug naar groen

Wie echter vogels, vlinders en niet te vergeten bijen in zijn tuin wil hebben, kan beter terug gaan naar groen. En dat geldt ook voor wie de tuin graag als een oase ervaart in een druk of stressvol bestaan. De rustgevende werking van groen is immers onomstotelijk aangetoond. Mede door dit soort overwegingen wint de groene tuin de laatste jaren weer aan populariteit. Ook de zorg om het klimaat en de bezorgdheid over genetisch gemanipuleerde of met chemische bestrijdingsmiddelen behandelde (voedsel)gewassen heeft een groeiend aantal mensen er toe aanzet om groen te gaan.

Zo is er in Diemen een buurtmoestuin tot stand gekomen en ook neemt het aantal zogenaemde tuinreservaten toe.¹⁰ De natuurtuin van de Diemense werkgroep van het IVN probeert daarbij een voorbeeldfunctie te vervullen, waarbij de nadruk ligt op groen, dat van nature in en rond Diemen aanwezig is. Ook de gemeente Diemen laat zich in dit opzicht niet onbetuigd. Ondanks soms tegenstrijdige belangen (struiken versus sociale veiligheid bijvoorbeeld) of een misschien niet al te royaal budget staat een zo goed mogelijk (en gifvrij!) beheer van het openbaar groen hoog in haar vaandel. En zo hoort het ook, want hebben we de aarde in feite niet slechts te leen?

Noten

1. Brouërius van Niedek 1725, afb. 15; Kruizinga 1948, p. 138.
2. Deckers 2008, p. 107; 236-237; Mens 2008, p. 226.
3. Deckers 2008, p. 108-113.
4. Deckers 2008, p. 112; Mens 1993, p. 21.
5. "Kaarte van alle de Dykplichtige en eenige Waalpligtige Landen Behorende onder het Hoogheemraadschap van den Zeeburg en Diemerdyk", ook wel aangeduid als de "Kaart van Wandelaar", waarvan zich ook op het Diemense gemeentehuis een exemplaar bevindt: Stadsarchief Amsterdam: http://beeldbank.amsterdam.nl/beeldbank/indeling/detail/start/252?q_searchfield=Zeeburg

De natuurtuin achter de Harmonielaan van de Diemense werkgroep van het IVN (foto Jaap Haag)

Mijn eigen tuin in de nieuwbouw van Diemen-Noord (foto Jaap Haag)

6. Mens 1993, p. 21. Mogelijk is het op de gravure zichtbare pand achter het huis aan de Hartveldseweg de stal, die in 1786/1787 vervangen werd door de nieuwe katholieke schuilkerk "De Hoop".
7. Deckers 2008, p. 107-112.
8. Krook 2006, p. 17-21.
9. Reurekas 1988, nr. 19.
10. Zie verder: <http://vroegevogels.vara.nl/Tuinreservaten.805.0.html>; en ook: <http://ivndiemen.blogspot.com/>

Literatuur

- Brouërius van Niedek, M.: *Het Verheerlykt Watergraafs- of Diemer-Meer by de Stadt Amsterdam Vertoont in verscheidene vermakelyke Gezichten, naer 't leven getekent door Daniel Stopendae*, Amsterdam 1725.
- Deckers, José: *Buitenplaatsen aan De Diem bij de Vinkenbrug*, in: José Deckers, Wim 't Hart, Noor van Mens & Peter Texier (red.): **Over Diemen gesproken**; archieven in Diemen tot leven gebracht, Historische Kring Diemen, Diemen 2008, p. 101-114.
- Deckers, José: *Eduard van der Sluys, wijnkoopman te Amsterdam, wonend in Overdiemen*, in: José, Deckers, Wim 't Hart, Noor van Mens & Peter Texier (red.): **Over Diemen gesproken**; archieven in Diemen tot leven gebracht, Historische Kring Diemen, Diemen 2008, p. 235-240.
- Krook, Wiard: *De uitspanning Betlem; Venetië van het noorden*, in: **Historische Kring Diemen**, jrg. 16, nr. 2-2006, p. 17-21.
- Kruizinga, J.H.: *Watergraafsmeer, eens een parel aan de kroon van Amsterdam*, Amsterdam 1948.
- Mens, L.J. van: Hert 'Kerkhuys' in Overdiemen, in: J.P.P. Hinssen & J. Haag (red.): **Het Rooms Kerkhuys te Diemen**, Amsterdam 1993, p. 11-23.
- Mens, Noor van: *De familie Lublink*, in: José Deckers, Wim 't Hart, Noor van Mens & Peter Texier (red.): **Over Diemen gesproken**; archieven in Diemen tot leven gebracht, Historische Kring Diemen, Diemen 2008, p. 223-233.
- Reurekas, J.F.: *Kent u ze nog... de Diemenaren deel 2*, Zaltbommel 1988.

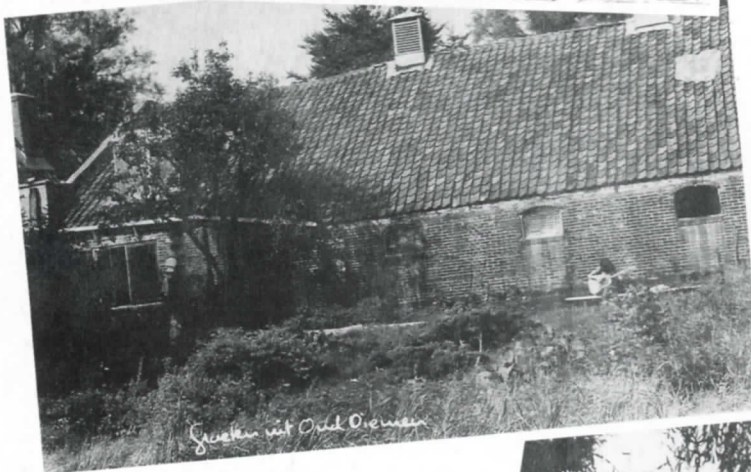
Speken uit Oud Dieven INA HOEVE

Speken uit Oud Dieven

Speken uit Oud Dieven

Speken uit Oud Dieven

Speken uit Oud Dieven

Speken uit Oud Dieven

Speken uit Oud Dieven

Speken uit Oud Dieven